

LUNDS
UNIVERSITET

Planering som experimentverkstad

Upplevelser av ett stadsutvecklingsprojekt

*Planning as an experimental workshop
Experiences from an urban development project*

Sofie Helgesson

SAMMANFATTNING

Studien tar sitt avstamp i forskning om stadspolitik och stadsutvecklingsprojekt, dess bakomliggande motiv, organiseringsformer samt planeringsteoretiska ideal. Metoden är fallstudie med halvstrukturerade intervjuer. Det undersökta fallet är Lunds kommuns planering av den nya stadsdelen Lund North East Brunnshög. Urvalet av respondenter bestämdes med hjälp av snöbollsmetoden och de sju respondenterna delades in i tre kategorier, projektgruppens tjänstemän, tjänstemän från involverade byggbolag samt kommunpolitiker. Frågor som ställs är Hur organiseras den kommunala projektgruppen och hur upplevs styrformen av berörda tjänstemän och politiker? Hur hanteras och upplevs projektets byggherredialog? Hur hanteras och upplevs medborgardialogen i projektet? Resultatet visar att Lund North East Brunnshög är ett planeringsprojekt som kan sägas ha många likheter med hur andra europeiska stadsutvecklingsprojekt organiseras även om det finns platsspecifika egenskaper. Planeringen befinner sig i ett spänningsfält mellan rationella och kommunikativa tillvägagångssätt. Intressekonflikter framstår som oundvikligt och organiseringen präglas i stort av olika former av gränsöverskridande samarbete. Sammantaget kännetecknas organiseringen av undantagsmässiga och experimentella styrformer som möter motstånd i det traditionella planeringssystemet. När kommunen ska försöka förena stadspolitiska, miljömässiga och direktdemokratiska aspekter av stadsutveckling sätts planeringens demokratiska roll på prov.

1. INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte & Frågeställning	2
1.3 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter	3
1.4 Metod	3
1.5 Den geografiska kontexten	8
2. TEORI	11
2.1 Lokalpolitiska strategier	11
2.2 Organiseringen av stadsutvecklingsprojekt	15
2.3 Planeringsteori	18
2.4 Diskussion om teorier och begrepp	21
2.5 Begreppsapparat	23
3. EMPIRI	25
3.1 Planprocessen	25
3.2 Tjänstemän i kommunens projektgrupp	29
3.3 Medverkande i byggherredialogen	39
3.4 Kommunpolitiker	44
3.5 Organisationen i Lunds kommun	49
4. ANALYS	52
4.1 Projektets organisering	52
4.2 Byggherredialog	55
4.3 Medborgardialog	57
5. SLUTSATSER & DISKUSSION	61
KÄLLFÖRTECKNING	64
APPENDIX	69

1. INLEDNING

Följande avsnitt presenterar studiens frågeställning, begreppsapparat och en diskussion förs om val av metod, urval och begränsningar. Inledningen introducerar även läsaren för studiens geografiska kontext, de vetenskapsteoretiska utgångspunkterna och valda teorier.

1.1 Bakgrund

På en nationell nivå pågår det en debatt i Sverige där vårt nuvarande planeringssystem ifrågasätts från olika håll och ofta förespråkas en regionalisering av planeringsbesluten. Det som bland annat lyfts fram för att ta rådande system i försvar är att det kommunala planmonopolet innebär en decentraliserad makt där närmast berörda avgöra planeringen. Skulle planeringens utformning påverkas i grunden sägs det få stora konsekvenser för medborgarnas närhet till beslutsfattandet och det kan bli svårt att legitimera utformandet av vår fysiska miljö. För att kunna skapa sig en åsikt om en sådan komplex fråga och för att nyansera bilden av planmonopolet är det relevant att undersöka hur vårt nuvarande system egentligen fungerar. Jag vill således undersöka hur kommunen tolkar sin roll inom planering.

Höjer vi blicken lite så finns det forskare som menar att västeuropeisk lokalpolitik har genomgått ett skifte. De senaste femton åren har politiken präglats av en nyliberal agenda som fokuserar på medel- och överklassens behov istället för den ekonomiskt svagare delen av befolkningen (Swyngedouw 2002). Detta har delvis åskådliggjorts genom storskaliga stadsutvecklingsprojekt såsom landmärken, stora event, festivaler, affärscenter, parker, museum och utställningshallar. Denna tolkning av nutida planering och stadspolitik tillhör forskare inom kulturgeografi som skriver utifrån ett radikalt perspektiv där kritiken mot en kapitalistisk världsordning står i centrum. De har funnit att europeiska stadsutvecklingsprojekt ofta präglas av undantagsregler från redan existerande planeringsinstrument, något som rättfärdigas av bland annat tidsåtgång, effektivitetskriterier eller behov av flexibilitet. Projektens genomförande är inte sällan karaktäriserat av pilotprojekt och illustrativa exempel och särskilda projektavdelningar skapas med undantagsmässig beslutsfattande makt. De autonoma projektorganisationerna vill gärna förändra regionala och nationella regelverk och

då underordnas formella styrstrukturer till nya organisatoriska organ. Projektgrupperna framstår allt mer som ledare av den urbana förnyelsen och ofta sker det parallellt med tydlig omfördelning av kompetenser, ansvar och policyskapande makt.

I ett svenskt perspektiv visar Tove Dannestams forskning att stadspolitiken med dess tillväxtorienterade agenda även gjort entré i svenska kommuner. I sin avhandling från 2009 beskriver hon hur ny politik skapats i krisens Malmö och hon föreslår vidare forskning om spänningsfältet som uppstår mellan ekonomiska och ekologiska värden när städer ska utforma sin politik.

Denna studie handlar om hur Lunds kommun arbetar med planeringen av vad de kallar förstaden Lund North East Brunnshög. Byggandet av nya stadsdelar är ett klassiskt område inom planering där planmonopolet är av stor betydelse för resultatet. Genom att titta på detta fall vill jag urskilja nutida kommunala planeringsideal och organisationsformer. Mina huvudsakliga frågor riktar in sig på tre specifika områden som är talande för just Brunnshögsprojektet men som även är intressanta för generell planering.

1.2 Syfte & Frågeställning

De frågor som ställs handlar om hur planeringen organiseras i stadsutvecklingsprojekt för att därefter kunna diskutera vad denna styrprocess kan ge upphov till. Genom en djupdykning inom områdena byggherredialog och medborgardialog lyfts maktrelationer inom stadsplanering fram. Resultatets förväntade nytta är att ge en ökad förståelse för kommunala maktrelationer och planeringsutmaningar.

- Hur organiseras planprojektet Lund North East Brunnshög?
- Hur upplevs organisationsformen av berörda politiker och tjänstemän?
- Hur hanteras och upplevs byggherredialogen i projektet?
- Hur hanteras och upplevs medborgardialogen i projektet?

1.3 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Det finns en betydande makt hos de aktörer som formulerar stadens önskade riktning och som sätter upp de referensramar som gör att vissa politiska strategier framstår som det enda möjliga handlingsalternativet (Dannestam 2009:40). Mycket av det som visas upp om stadsutveckling i offentliga dokument och media presenteras som opolitiskt och självklart, men de som formulerar beskrivningen av verkligheten har makt. Människor som ska leva med planeringens beslut och resultat i lång tid framöver får ofta en bild presenterad av redan färdiga kvarter. I spektakulära beskrivningar framstår det ofta som att planeringen siktar högt och är ändamålsenlig, som om utformningen av vår fysiska miljö inte går att påverka utan lämnas åt experter. Det kan vara svårt att se bortom de vackra fasaderna och tjusiga begreppen när visioner om den framtida staden presenteras med kartor och ritningar. Om vi kan luckra upp det som gör att vissa idéer ses som självklara kan vi också se vad som håller kvar ojämlika maktrelationer och då kan dessa utmanas och förändras (Hay 2002). Då kan de processer som formar stadsutvecklingsprojekt vara viktiga att tydliggöra så att fler förstår hur planeringen går till, hur man kan påverka och i viss mån förändra bakomliggande hegemoniska strukturer. Till detta är en kritisk-teoretisk utgångspunkt användbar. Det vi tar för givet om världen är det som behöver granskas och utforskas enligt den kritiska teorigrunden. Vi bör uppmärksamma hur vår föreställda bild om verkligheten egentligen skapas i diskurser, institutioner, ideologier och i praktiken (Calhoun 1995).

1.4 Metod

Här följer ett avsnitt som redogör för och diskuterar val av metod, urval och begränsningar samt uppmärksammade svårigheter med metoden.

1.4.1 Kvalitativ metod

Inom samhällsvetenskapliga studier görs en viss åtskillnad mellan att förklara och att förstå, där förståelse, eller att tolka in mening och betydelser tillhör hermeneutiken och den kvalitativa forskningen (Cloke et al 2004). Den kvantitativa forskningens filosofiska bas skulle således vara positivism men då forskning som rör samhället, människor och det sociala livet är ett så komplext område att studera så finns det inte en solklar skiljelinje mellan dessa

ansatser utan de har oftast inslag av varandra (Holliday 2007). Då frågeställningen för denna studie rör hur människor upplever vissa fenomen har jag funnit kvalitativ metod mest lämplig.

1.4.2 Halvstrukturerade intervjuer

Studien går djupare in på ett enskilt projekt för att ge en bild av hur betydelsefulla aktörer resonerar kring utvecklingen av Lund och leder till en diskussion om vad som är lokalpolitikens uppgift idag. Metoden blir således en fallstudie med djupintervjuer. Denna ingång är fruktbar då forskningsproblemet inriktar sig på hur planeringsprocessen omformas i stadsutvecklingsprojekt. Vid intervjuer har respondenterna framhävt vissa dokument och aktörer som väsentliga så det slutliga empiriska materialet har strategiskt valts utifrån det.

I studien genomförs intervjuer med tjänstemän, politiker och privata aktörer som i olika grad är inblandade i projektet Brunnsnög. Analysen bygger på eget insamlat källmaterial som framkommit under intervjuer. När materialet har samlats in har jag gjort det i syfte att komma åt de föreställningar och referensramar som inblandade aktörer väljer att visa upp och berätta om. Jag har velat blottlägga deras åsikter, upplevelser och föreställningar kring arbetet med Brunnsnög vilket gjort intervjupersonernas berättelser till studieobjekt för att kunna åskådliggöra olika tankegångar. För att få en bild av deras upplevda verklighet har jag försökt fånga in deras skildring av den studerade företeelsen och det har gett unik information om hur beslutsprocessen upplevs. Intervjuerna har främst syftat till att använda intervjupersonerna som respondenter men i vissa fall har de utgjort en blandning av informant och respondent (Esaiasson et al. 2004). De har kunnat informera om betydelsefulla aktörer, händelser och dokument som har fungerat som nycklar till fler dörrar i studien. Dessa saker hade jag inte kunnat få upp ögonen för vid exempelvis enbart observations eller litteraturstudier. Det betyder dock inte att jag fått svar på hur verkligheten ser ut utan bara den bild respondenterna gett mig vilket är en utsago som påverkas beroende på kontexten. Hur de olika respondenterna resonerar påverkas av många faktorer, några kan vara hur de uppfattar min förförståelse av deras verksamhet, en annan är att de har en strategi för hur de väljer att uttrycka sig i vissa frågor utifrån sin roll. Här kan även en personlig agenda, politiska avvägningar eller föreställningar om vad jag som intervjuare vill höra inkluderas (Alvesson & Deetz 2000). Personerna jämföras inte med sina organisationer men de verkar inom ledande ställningar som är formellt ansvariga för resultatet i Brunnsnög.

1.4.3 Intervjusituationen

Det är i högst grad jag och de förbestämda frågorna i intervjumallen som styr vad samtalet handlat om även om frågorna alltid anpassats efter respondentens roll i projektet (Se intervjumallen i Appendix). I de fall när respondenten bett om det har frågorna skickats ut på förhand. Intervjuerna har varit semistrukturerade, alltså flexibla så att jag har kunnat följa upp intressanta resonemang och ställa följdfrågor och inte varit helt låst vid mallen. Interaktionen som intervjusamtalet innebär har möjliggjort att jag kommit in på nya spår, funnit nya informationskanaler och ändrat riktning på studien. Frågorna har alltid kretsat kring vissa teman som inte förändrats avsevärt mellan intervjuerna. Något som jag uppmärksammat är att jag inte alltid sa samma sak till alla respondenter i början av intervjun. Egentligen skulle jag ha haft en mall att nästan läsa innantill för detta för att beroende vad jag sagt kan de ha känt sig olika bekväma med att öppna upp sig och berätta allt. Vissa av dem frågade själva efter att få läsa intervjufrågorna innan och har då kunnat läsa på och förbereda sina svar. Det har verkligen märkts under intervjun då de exempelvis svarat andra frågor än den jag ställt. Det märktes att vissa kände sig mer bekväma än andra, vanan av att bli intervjuad spelar säkert in här där erfarna politiker har en helt annan inställning till att vara offentlig.

Jag gick ifrån min mall flera gånger, ställde ofta följdfrågor, lät respondenten komma bort lite från ämnet. Ju längre jag intervjuat och ju fler, desto bättre blev jag själv på att lyssna och detta fick mig att reflektera över vilka avslöjande utlägg man kan gå miste om. Olika personlighetsstilar och sätt att tala på avgjorde också intervjustunden och påverkade hur lätt eller svårt det var att flika in för att komma med följdfrågor eller leda samtalet framåt.

Något som jag hade kunnat göra i början av intervjutillfället är att diskutera utifrån vilket perspektiv respondenterna förväntas svara, sig själva som privatperson, sin yrkesroll generellt eller utifrån organisationens perspektiv. Då detta inte tagits upp på förhand har några av personerna funderat kring det mitt i intervjun och undrat ”Ska jag svara utifrån vad jag själv tycker eller? Dessa olika synvinklar har istället blandats och vilket av perspektiven de intagit beror till stor del på hur frågan ställts. Exempel på olika frågeformuleringar där detta varit tydligt är ”*Er uppgift är att ..., hur löser ni det? Eller ”Vad tycker du om att ...”*

1.4.4 Urval och begränsningar

Studien är ett examensarbete inom kulturgeografi men jag har även funnit ett statsvetenskapligt angreppssätt användbart som teoretiskt ramverk. Studiens problem rör hur planprojektets organisering hanteras och upplevs och hur planprojekt organiseras är i hög grad något som bestäms av kommunpolitiker. Därför behandlar teorierna hur lokala prioriteringar inom planering uppstår, hur lokalpolitik blir till. Ansatserna berör temat kommuners organisering och hur det kan gå till när stadspolitik skapas i praktiken. Ett teoretiskt bidrag ringar in studiens kontext och behandlar sentida stadsutvecklingsprojekt i olika västländer. Här förklaras vilka tendenser senare tiders stadsutvecklingsprojekt i Europa har präglats av. Med i teoretiska delen är även planeringsteorier som förklarar de bakomliggande tankegångar och idéer som projektets organisatoriska utformning grundar sig på. Här hade jag kunna plocka in flera olika teoriperspektiv som passar in på Brunnsberg som hur man marknadsför platsen, teorier om hållbar utveckling, green urbansim eller ekologisk modernisering. Jag hade kunnat fokusera på regionala innovationssystem och triple helix modellen eller kanske ramverk som diskuterar bebyggelsestrukturer och exploateringsstrategier som tät, blandad stad. Det är flera ingångar som passar in på fallet men jag intresserade mig för att fördjupa mig i hur kommunen organiserar sin planprocess och hur denna organisation upplevs av nära inblandade aktörer för att på så vis uppnå en ökad förståelse för existerande maktrelationer och utmaningar inom planering.

Studien är begränsad till att det huvudsakliga empiriska materialet kommer från intervjuer. Här finns en uppsjö av oerhört intressanta och avslöjande offentliga dokument som jag hade kunnat gräva ner mig i. Jag hade kunnat se vad som skrevs i remisser och yttranden, i samrådsredogörelser eller i detaljplaner. Analyserat språket i mål och visionsdokumenten hade varit ett annat alternativ eller lusläst mötesprotokoll. Men då tiden var begränsad och jag hade turen att få tillgång till så pass många som sju respondenter och en informant, så blev ungefär åtta timmars intervjuer nog för att uppnå en viss mättnadskänsla och svaren som framkommit har väl besvarat mina frågor.

För att veta vilka berörda aktörer som är relevanta för projektet har jag använt mig av snöbollsmetoden där de första intervjupersonerna refererar vidare till andra potentiella respondenter (Esiasson et al. 2004). Det kriterium jag utgick från var att alla respondenter jag sökte upp skulle ha en yrkesmässig eller politisk koppling till projektet då det passade bäst för

min frågeställning. Jag ville ha en viss representation från tjänstemän på kommunen, politiker i kommunen och tjänstemän på involverade byggbolag. Just maktperspektivet på planering och hur det upplevs hade även gått att svara på genom att vända sig till grannar, tjänstemän på trafikverket eller länsstyrelsen, Lunds Universitet, konsulter, Region Skåne, föreningar som ”Den goda jorden”. Då jag intresserade mig för just kommunens roll och hantering av projektet så visade sig projektchefen vara en bra kontaktperson.

Tidigt i studien kom jag i kontakt med projektledaren för Brunnshög och hon har sedan dess varit en gate-keeper som fått mycket inflytande i urvalet. Hon kunde rekommendera tjänstemän som fanns i projektgruppen vilket gjorde det lätt att komma i kontakt med flera respondenter. Hon berättade om politiker som hon uppfattade som närstående och engagerade i projektet, inom majoritet såväl som opposition. Exploateringsingenjören var också till stor hjälp i valet av representant bland byggherrarna då han hade en aning om vilka erfarenheter de olika tjänstemännen från de privata byggföretagen hade. Jag har alltså inte haft ett känt urval från början utan det har vuxit fram efterhand, även om jag tidigt hade en bild av vilka fält de olika aktörerna skulle komma från. Det har varit en givande urvalsmetod för att fånga nyckelpersoner i projektet vilket annars kan vara svårt att känna till som utomstående.

Detta sätt att nå respondenter kan innebära en minskad noggrannhet i urvalet och det kunde varit bättre för resultatet med en uttömmande bakgrundsresearch om möjliga respondenter. Det visade sig att politikerna hade flera kopplingar till projektet, en säkerligen vanlig situation för de flesta folkvalda. Exempelvis både som kommunal nämndledamot, sakkunnig inom statlig infrastrukturpolitik och granne till byggplatsen. I de fallen utgick jag i min intervjumall från ett av deras politiska uppdrag och den rollen. Jag var även med om att byggherrerepresentanterna snart skulle sluta i dialoggruppen och då fick jag utgå från vad som varit istället för att fråga så mycket om framtiden.

När jag låtit mina respondenter leda mig vidare till nya personer finns risker med att de hänvisat mig till folk som de vet presenterar saker till deras egen eller kommunens fördel. Eventuellt vill de styra bilden jag får av projektet åt något håll men jag har försökt i den mån det går att få med olika intressen.

1.5 Den geografiska kontexten

Nedan ges läsaren en inblick i projektets samhälleliga kontext och de geografiska skalnivåer inom planering som fallet har kopplingar till.

Internationellt sett var materialforskning ett hett ämne på 90-talet då 18 laboratorier i 11 europeiska länder gick samman och bildade organisationen European Spallation Source. De var intresserade av att kunna bygga en europeisk anläggning för högintensiva neutronkällor. Under 2000-talet blev denna nya storskaliga forskningsanläggning som skulle bli en del av Europas infrastruktur för forskning verklighet och Sverige var ett av de länder som ville stå värd för anläggningen. ESS i Skandinavien bestod av regionala organ, universitet och forskningsstationer och de föreslog Lund som det bästa alternativet. Efter ungefär 15 års planering och en tids förhandlingar stod det 2009 klart att ESS nya flervetenskapliga forskningsanläggning för avancerad forskning och industriell utveckling skulle byggas i Skandinavien. Den forskning som kommer pågå på denna plats i Lund är sådan som har behov av precisa instrument, kraftfulla neutronkällor och detaljerade analyser för att förklara hur vår natur och olika material fungerar (ESS).

På ett nationellt forskningsplan har det sedan 80-talet funnits ett nationellt laboratorium kallat Max Lab i Lund som stödjer vissa områden inom fysik. 2015 beräknas en ny anläggning med synkrotronljus vara klar i Lund. Max IV som den heter kommer bidra till att fler forskare får laboratorietid vilket tros leda till framsteg inom flera forskningsfält som medicin, biologi eller materialvetenskap (Region Skåne om Max IV).

Utifrån ett regionalt perspektiv placeras dess båda anläggningar i Öresundsregionen, en tätbefolkad region med 3,5 miljoner invånare (Se Figur 1, karta över Öresundsregionen). Regionen har präglats av ett förändrat pendlingsmönster och blivit ett större arbetsmarknadsområde sedan infrastruktursatsningar som Öresundsbron och Citytunneln kommit till. I sydvästra Skåne finns ett stort utbyte av arbetskraft mellan kommunerna och ungefär hälften av alla som arbetar i Lunds kommun är inpendlare, främst från grannkommunerna. En tredjedel av Lunds arbetskraft pendlar ut för att arbeta, framförallt till Malmö (Utbyggnadsprogrammet 2008-2013).

De framtida forskningsanläggningarna har således getts mycket stor betydelse för tillväxten i regionen. Ett regionalt projekt har startats som fått pengar från EU's regionala

utvecklingsfond genom Tillväxtverket och utöver EU är regioner, länsstyrelsen, kommuner och högskolor medfinansiärer. TITA som projektet kallas ska verka för att stärka Tillväxten, Innovationsstrukturen, Tillgängligheten och Attraktiviteten i Skåne och Blekinge. Ungefär 50 miljoner kronor kommer användas till frågor som bland annat rör marknadsföring, tillväxtmotor för näringsliv, infrastruktur och kompetensförsörjning (Titaprojektet). Ett av TITA projektets delprojekt handlar om vilka regionala mervärden som kan tänkas utnyttjas från byggandet av en ny stadsdel runtomkring forskningsanläggningarna i Lund.

Lund är en kommun på ungefär 100 000 invånare i Sydvästra Skåne (se Figur 2, karta över Lund). Befolkningsprognosen för 2015 visar på en stor ökning i åldersgrupperna 25-35 år och 65-75 år (Utbyggnadsprogram 2008-2013). Med största branscher inom FoU, utbildning och vård och omsorg och med en andel högutbildande på 63 procent jämfört med riksgenomsnittets 32 procent skiljer sig kommunens näringslivsstruktur från många andra svenska kommuner (Lunds kommuns hemsida, Näringslivsfakta). Några av de största företagen finns inom forskningsintensiva områden som förpackningsindustri, mobiltelefoni och medicin. Bostadsbeståndet i kommunen ligger på ungefär 50 000 bostäder exklusive korridorrum. Av dessa uppfördes 22 procent efter år 1980 och en dryg tredjedel är småhus (utanför Lunds stad är denna andel 86 procent), och en majoritet av ägandeformen är hyresrätter. Kommunen har en ambition med att öka sin befolkning med i genomsnitt 1 procent per år och bostadsförsörjning är en viktig strategisk fråga för kommunens tillväxt och utveckling. Antalet planerade bostäder är 1 200 per år mellan 2008-2013 och därefter 600 bostäder per år. Totalt planeras 14 600 bostäder i kommunen mellan 2008 till 2025 varav ca 63 procent i staden Lund (Utbyggnadsprogram 2008-2013).

I den regionala politiken är det underförstått att stadsdelen Lund North East Brunnsnäs har potential som en regional mötesplats och i TITAs delprojekt för stadsdelen har bland annat intervjustudier genomförts för att ta reda på gästforskarens behov av mötesplatser. Det finns en tilltro till att den fysiska miljön har en inverkan på innovationen och Brunnsnäs ses här som en internationell och regional mötesplats för kreativitet. Här finns planer på ett vetenskapscenter för kunskapssturism, ExpoLund som ska förklara forskningens experiment och vad forskningen lett till (Mötesplats Lund NE). Även Lundalänken, den framtida spårvägen i Lund anses vara betydelsefull och hör samman med ett utpekat strategiskt område i Lund, Kunskapsstråket. Detta område går från Lundagård vid den gamla stadskärnan, genom universitetsmiljöerna, universitetssjukhuset, tekniska högskolan och Ingvar Kamprad Design

Center samt forskarbyn Ideon, för att sedan utmynna i Ericsson-kvarteret och nordöstra Lund med MAX IV och ESS (Se Figur 3, Karta över Kunskapsstråket I Lund). Här uppe vid utkanten av staden i nordöst ”där staden möter landet” ligger Brunnsnshög och det är här ett nytt Science Cityområde planeras (Se figur 4, idéskiss Science Village) (Solbjersområdet, program till detaljplan). Längs med Kunskapsstråket kör idag den fasta bussförbindelsen Lundalänken och i framtiden hoppas kommunen på att det ska bli en spårvägs miljö som samspelar med promenadstadens tillgänglighetskrav. Kunskapsstråket beskrivs som ”ryggraden i Lund NE/Brunnsnshög” och ”en avgörande hörnsten i stadsdelens utveckling” (Solbjersområdet, program till detaljplan). Kommunen har stora visioner för Brunnsnshög som en tät och blandad stadsdel (Se Figur 5, Framtidsvision av Brunnsnshög).

Brunnsnshög planeras som en funktionsblandad stadsdel med 4 000 bostäder och med 40 000 arbetsplatser på en yta av 250 hektar i en tät och stadsmässig bebyggelse.

(Lunds kommuns hemsida, Stadsbyggnadsprojekt, Brunnsnshög, hämtad 28/5-12)

Området Brunnsnshög gränsar, förutom till Ideon även till E22an och bostadsrättsområdet Spexaren och Djingis Khan (se Figur 6, Vy över Brunnsnshög idag). Efter en egen inventering av Brunnsnshögsområdet en vardagskväll i april uppfattade jag området som en rogivande plats att promenera runt. Här kvittrade fåglarna, fälten var leriga, vårblommorna längs vägrenen doftade och det var rätt folktomt utöver några bilister med ärenden i området och en grupp orienterare. Ett bakgrundsljud av buller från motorvägen hördes konstant. På området kunde jag finna odlingsmark som är klassad +10jord och mark som är inringad som naturreservat och kallas Kungsmarken (Se Figur 7, Foton av Brunnsnshög). Två allmänna vägar, några enskilda vägar samt två rondeller finns här. Bebyggelsen är mycket gles och utspridd och består av några enfamiljshus, några gårdar varav en del har hästar och en del är övergivna och fallfärdiga, några flerbostadshöghus, ett parkeringshus, en förvaringshall tillhörande ett företag med jordbruksfordon, en snabbmatsvagn, en tillfällig parkeringsplats med uppställda husvagnar samt ett kontorsområde med tillhörande parkering för Ericsson. Max IV håller just nu på att byggas och under våren 2012 pågår detaljplaneringen för kvarteret Solbjer som ligger längst i söder precis öster om Eriksson (Se Figur 5, Flygvy över Brunnsnshög). Byggherrarna som ska få markrätter har bjudits in till att ha en gemensam dialog med kommunens projektgrupp och varandra. Kommunen har en ambition om en tät blandad bebyggelsestruktur och höga miljökrav på byggandet enligt Miljöbyggprogram Syd klass A (Se Figur 8, Visionsbild av Solbjer)

2. TEORI

Denna del syftar till att beskriva det teoretiska ramverk som studien utgår från samt sammanställa några begrepp som använts vid analysen av det empiriska materialet.

2.1 Lokalpolitiska strategier

En för frågeställningen inspirerande avhandling är Tove Dannestams *Stadspolitik i Malmö - politikens meningsskapande och materialitet*. Det är en statsvetenskaplig diskursanalys med fokus på aktörers önskemål och strategier snarare än språkets betydelse. I sin avhandling knyter Dannestam samman politiska idéer (hon kallar det diskurs) med hur politiken organiseras (de institutionella förhållandena) och på så vis synliggörs hur det kan vara en politisk strategi att hegemonisera en diskurs (Dannestam 2009: 27). De diskurser som plockas ned och institutionaliseras kallar Dannestam för mikrodiskurser, dessa är det lokala uttrycket för en större metadiskurs. I följande avsnitt sammanfattas en del av Dannestams resultat om vad som varit betydelsefullt för att skapa en viss politik i Malmö under förra decenniet.

2.1.1 Stadspolitiken träder in

En stor del av det Dannestam finner i sin avhandling handlar om hur svenska kommuner anammat idéerna om stadspolitik. I stadspolitiska idéer ses ekonomiskt tänkande som en naturlig del av kommunal verksamhet. Brenner (2004) talar om hur lokal politik alltmer inriktas på att skapa gynnsamma villkor för tillväxt i staden genom att samarbeta med näringslivet. Dannestams resultat visar att just den stadspolitiska diskursen dominerade bland ledande politiker och tjänstemän i Malmö. Denna inriktning har därmed inneburit en vändning inom nordisk lokalpolitik som tidigare haft som främsta uppgift att implementera statlig välfärdspolitik. Fokus har snarare legat på att producera välfärd och omfördela statliga medel. Här finns likheter med de forskningsresultat som presenterats av Swyngedouw et al (2002) och som sammanfattas längre fram.

Exempel på hur stadspolitik påverkar stadsutvecklingen är att kommunen tar till marknadsorienterade strategier för att understödja näringslivet, staden marknadsför sig direkt till företag eller att kommunen organiserar verksamheter som kommunal näringspolitik i den

formella organisationen. Näringslivet ingår i nära relationer med offentliga makthavare och ges stort inflytande. Stadspolitiken höjer tillväxtens politiska värde och prioriterar näringslivets intressen i den lokala politiken. Den stadspolitiska rollen för det offentliga blir med sin spridning successivt ett självklart tankesätt i en kommun.

Stadspolitik har blivit självklar på många sätt mellan företrädare i kommunal verksamhet och utmanat de principer som styr kommunal organisering och policyinriktning. Dannestam menar dock att dess förankring i institutionerna inte är given. Snarare existerar olika verksamheter samtidigt, både marknadsorienterade och fördelningsinriktade diskurser lever men de är i viss mån särkopplade från varandra. I Sverige ersätter inte affärsmässig stadspolitik den fördelningsinriktade politiken men en tyngdpunktsförskjutning sker mot stadspolitiska diskurser som stöds av koalitioner. Nya stigar plöjs för att institutionalisera en mer tillväxtorienterad roll för det offentliga.

Nedan följer tre nyckelbegrepp som visar avgörande moment för hur ny politik blir till.

2.1.2 Dominerande idéer selekteras

Olika diskurser, exempelvis idékomplex om önskvärd stadsutveckling, cirkulerar alltid i olika sfärer i samhället och konkurrerar under vissa tidsperioder. Aktörer formar inte sina föreställningar självständigt utan de påverkas av större idékomplex på olika nivåer som inspirerar till politiska strategier och formar idéer om vad som bör göras.

Dannestam (2009: 65) fann att en förändring i stadens politik avgörs i stor grad av handlingskraftiga aktörer som bildar koalitioner av diskurser. Idéer väljs först ut på en metanivå, omtolkas till den lokala kontexten, förankras i policys och strategier, i organisationens rutiner eller i projektsatsningar och den fysiska bebyggelsen. Idéerna florerar i ett samspel med strategier, projekt och beslut som formuleras av aktörerna (hon kallar det för den institutionella praktiken). När kommunledningarna tycker att någonting måste göras för att omstrukturerar eller utveckla den lokala ekonomin kan vissa aktörer lättare föreslå särskilda principer som ska styra stadens utveckling. När diskurskoalitioner inom kommunen inkluderar tekniska förvaltningar blir den sociala dimensionen frånvarande i visionerna om stadens framtid. Istället för att vara värden i sig marginalisera ekologiska och sociala värden till att handla om attraktivitet och konkurrenskraft. Dannestam fann flera institutionella

förändringar som var lättare att genomföra i kristider. Bland annat att trigga nya tankesätt, att legitimera nya sätt att arbeta på, att motivera samarbeten mellan privat och offentligt eller över partipolitiska gränser eller att presentera kontroversiella strategier som nödvändiga så som att bjuda in näringslivet till visionsarbete om hur staden bör utvecklas.

Visionerna behöver sedan förankras i den kommunala organisationen med konkreta strategier och lobbyarbete. I Malmös fall fanns ingen inarbetad respons för internationella idéer om en tillväxtorienterad roll för kommunen så man fick aktivt arbeta för att legitimera och omtolka det till en svensk kontext. Man började tänka på staden i ett nytt rumsligt sammanhang och det blev modernt med mellankommunal samverkan och regionala synergier.

Regionalpolitikens idéer kretsade kring divergens mellan regioner och Regionernas Europa fick betydelse. Detta var idéströmningar på en metanivå som påverkade beslut på en mikronivå som att se Malmö som en regional tillväxtmotor, bygga Öresundsbron och bilda Region Skåne.

Dannestam beskriver en diskursiv kamp som ständigt pågår om vilka principer och skalnivåer som ska gälla för regleringen av ekonomisk utveckling. Eventuellt kan stadspolitiska idéer komma att utmanas av ett idékomplex kring ekologisk hållbarhet, resonerar Dannestam. Att kombinera strategier för tillväxt och hållbar utveckling blir då en viktig kommunal utmaning.

2.1.3 Aktörer bildar diskurskoalitioner

Varken diskussioner inom de lokala partierna eller nationell partipolitik har ett betydande inflytande över hur den lokala politiken formuleras och skapar inte så mycket handlingskraft i stadspolitiken. Istället har de en funktion som arenor där nyckelaktörer förankrar sin makt och sina idéer. Politik skapas genom att nyckelaktörer länkar sig till en agenda och får därmed handlingskraft, snarare än att idéerna uppkommer inom partipolitiken. I koalitioner fattas avgörande beslut informellt innan de når de formella sammanhangen. I efterhand säkerställs att det finns en politisk majoritet för de beslut som redan fattats av andra i ett tidigare skede.

Politik som en fråga om prioriteringar undveks i Malmös fall, att välja mellan välfärd eller tillväxt sågs som förlegat. Här fanns en koalition inom det offentliga, inte bara mellan ledande politiker utan även på förvaltningar mellan ledande tjänstemän på de ”hårda”, tekniska förvaltningarna där stor del av stadspolitiken inleds, förbereds och förankras. Berättelser om

stadens förändrade identitet och nya attraktiva image spreds även genom att privata aktörer länkade in sina projekt för att passa diskursen. Socialdemokraterna och Moderaterna var överrens om en berättelse om kommunens roll som tillväxtskapande och genomdrivare av stadspolitiska satsningar. En koalition bildades kring idéer om stadens utveckling och förgrenade sig i nätverk och projekt.

2.1.4 Idéer institutionaliseras

När politik skapas används olika strategier (Dannestam kallar det teknologier) för att kunna förankra idékomplex i institutioner. En strategi är att påverka människors föreställningar om verkligheten. Detta kan ske dels genom att låta buskap synas i fysiska projekt i stadsrummet, dels genom att staden upprepar diskursen i egna trycksaker, på seminarier och i media. Andra aktörer kan även fungera som diskursiva bärare som sprider idékomplexen utanför kommunens egen organisation så att den förankras och blir trovärdig som berättelser av journalister, arkitekter eller fastighetsbolag. De privata kan även hämta in diskursen för att kommersialisera det som är på modet hos det offentliga. En annan strategi är att förankra idén bland handlingskraftiga personer ledande politiker och tjänstemän och uppnå en relation av samförstånd mellan majoritet och opposition. Det kan både gälla speciella frågor eller för konkreta projekt och då kan stödet samlas på flera håll som gör att diskursen förankras i institutionerna.

Informella sammanhang och överläggningar som skapar konsensus är viktigare än konfliktbaserade, partipolitiska intressen för att kunna genomföra politik. Politik är därmed även informell organisering. Dock är kommunens traditionella politiska organisation viktig för att skapa legitimitet, få fotfäste och förankring i organisationen och för att få materiella resurser att driva igenom idéer. Dannestam har funnit att det sker ett växelspel mellan informell och formell organisering där det informella ger handlingskraft och det formella är nödvändigt för att skapa politisk legitimitet. Det kan ske genom att mindre grupper av aktörer initierar projekt som sedan länkas till andra nyckelaktörer. Många beslut och arrangemang pendlar mellan informell och formell organisering en tid för att till sist fattas i de formella institutionerna. Dock kan detta skapa spänningar i de politiska institutionerna.

När nya tjänsteposter och avdelningar skapas i organisationsstrukturen legitimerar det de dominerande idéerna och ger tillgång till att använda redan förankrade resurser. Diskurser

som har slagit igenom kan ha fått en materiell motsvarighet i form av förändrad organisationsform. Makten som de i ledande kommunal position sitter på förstärks ytterligare genom dessa relationer.

Mycket redan är avgjort innan frågorna når de formella politiska institutionerna. När offentliga och privata aktörer gemensamt diskuterar om enskilda projekt, om stadens framtida utveckling och om vad kommunen kan göra för att tillgodose näringslivets behov, får de informella sammanhangen ett reellt inflytande. Det ömsesidiga beroendet gör att näringslivet tillåts peka ut riktningar för stadens mest prioriterade utveckling. Vissa grupper kan få oproportionerligt stort inflytande över politiken samtidigt som det blir svårt att få någonting gjort alls utan deras medverkan.

2.2 Organiseringen av stadsutvecklingsprojekt

Swyngdeouw, Moulaert och Rodrigues (2002) har i *Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy* funnit vilka tendenser europeiska stadsutvecklingsprojekt präglas av. Nedan följer en sammanfattning av vad Swyngdeouw et. al. (2002) har kommit fram till.

2.2.1 Undantagsmässig organisering

Stadsutvecklingsprojekt präglas ofta av undantagsregler från redan existerande planeringsinstrument som rättfärdigas av flera faktorer såsom skalnivåer, tidsåtgång, effektivitetskriterier, behov av flexibilitet eller genomförandet är karakteriserat av pilotprojekt och illustrativa exempel. Istället skapas särskilda projektavdelningar med undantagsmässig beslutsfattande makt eller förändringar i regionala och nationella regelverk. De autonoma projektorganisationerna framstår allt mer som ledare av den urbana förnyelsen. Formella styrstrukturer underordnas till nya organisatoriska organ. Ofta sker det parallellt med tydlig omfördelning av kompetenser, ansvar och policyskapande makt.

2.2.2 Projekt som dominerande styrform

Planeringen har en viktig strategisk funktion men omorganiseras ständigt när nya mål och institutioner växer fram och Swyngedouw et al menar att en dominerande styrform inom

planering har blivit att organisera sig kring projektleda fenomen. Stadsutvecklingsprojekt är oftast offentligledda och omvärdering av stadens mark har blivit ett av få sätt för lokala beslutsfattare att öka skatteinkomsterna. Istället för ett representativt lokalt styrsystem så är det ett sakägarlett system som bygger på nyinrättade institutionella arrangemang. Lokala myndigheters tillåts ha en mer proaktiv inställning och agera både som möjliggörare, partners och klienter. Dessa institutioner är skyddade från demokratisk kontroll, ansvarsutkrävande, folkligt deltagande och influenser från lokala samhällsgrupper och projekten framställs som strategiska verktyg för att omforma staden. Istället för den omfattande planen som var det klassiska policyinstrumentet under fordismen har det stora projektet ersatts som ett tillförlitligt alternativ ihop med en planeringsstil där man ägnar mycket uppmärksamhet åt design och estetik. Planen har ersatts av projektet men behållit planeringen i stadens arena.

2.2.3 Exkluderande elitnätverk

Deltagande och partnerskap har blivit en normativ modell, presenterad som ett demokratiskt forum och är knappast lagbundet utan bygger på inbjudningar från nyckelpersoner. Egentligen präglas dessa projektbaserade institutioner av en hög grad av selektivitet. Nya tillvägagångssätt i planeringen baseras ofta på sakägare och dialog. Ändå framstår det som en huvudsaklig strategi att medvetet utesluta vissa grupper från beslutsfattande processer. Dessa elitnätverk är socialt exkluderande och ger vissa utvalda aktörer en nyckelroll. Lokalt demokratiskt deltagande appliceras på ett ytterst formellt sätt. Nya informella och formella avdelningar återges ofta som positiva och hyllas som nya former av offentligt ledarskap i samarbete med civilsamhället. De tillfälliga styrgrupperna kan i avsaknad av formella regler för inkludering och deltagande inte ställas till svars för resultaten. Kontaktkanalerna kringgår regelbundet de demokratiska kanalerna och inte tillräckligt transparenta. Det är ofta svårt om inte omöjligt att identifiera vem som representerar vad, vilka och hur i projektet.

De organisatoriska formerna rättar efter hand upp sig för att upprätthålla legitimitet och tillräckligt med politiskt stöd. Den projektbaserade naturen på nya institutionella egenskaper skiljer sig från traditionella styrformer. Ofta pågår det i hemlighet vilket förhindrar kritik. Endast noga utvald information läcker ut och detta rättfärdigas på grunder av kommersiell tystnadsplikt och teknisk oförståelse. En typisk egenskap för stadsutvecklingsprojekt är att de genererar relativt lite motstånd och konflikt, endast i några få fall har det funnits gräsrotsrörelser som utmanat agendan.

Swyngedouw et al. menar att många stadsutvecklingsprojekt liknar lokala tillväxtregimer som formar koalitioner. Det skapar ett gap mellan det uteslutna civilsamhället och de inkluderade privata, offentliga och halvoffentliga aktörerna som utgör en exklusiv grupp med gemensamma diskurser. Projektet beskrivs som en viktig milstolpe i stadens framtida utveckling och för att bevara sin plats i konkurrensen mellan städer. Informella nätverk av ett relativt lågt antal individer tar upp nyckelpositioner i offentlig administration, företagande och design eller arkitektur vilka formar ett nytt maktfält. Viktiga beslut görs av styrande kommittéer, styrelsechefer på inblandade företag och halvoffentliga organisationer som ofta hålls undan från offentlig granskning. Dessa stängda cirkelar har mycket makt att forma projekten och är mycket viktiga vid studier av stadsutvecklingsprojekt.

2.2.4 Privatiserat beslutsfattande

Stadsomvandlingsprocesser och fysisk uppgradering i projektform har allt mer kommit att förknippas med socioekonomisk utveckling. Offentliga budgetinvesteringar skiftar därmed fokus, från sociala mål till att omstrukturera arbetsmarknaden och investera i den byggda miljön. Detta är en viktig del av den nya stadspolitikerna där selektiv demokrati används som favoriserar medborgare ur medel- och överklassen. De flesta stadsutvecklingsprojekt domineras av fastighetsbranschen vilket skapar socioekonomisk polarisering på grund av höjda priser och bortträngda bostäder för låginkomstgrupper.

Även om det ser mycket olika ut i olika städer så präglas ofta projektbaserad stadsförnyelse av att planerare och lokala myndigheter tar sig an en mer proaktiv roll och entreprenörslikt sätt för att identifiera marknadsmöjligheter och assistera privata investerare att utnyttja dem. Stadsutvecklingsprojekt är mycket spekulativa eftersom deras ekonomiska tillförlitlighet beror på framtida markvärden. Offentliga investeringar hjälper till att få upp värdet på marken genom investeringar i infrastruktur, service och byggnader och det blir attraktivt för exploateringsföretag att inrikta sig mot de mer välbeställda kunderna i stadsutvecklingsprojekten. Den stora osäkerheten kring om det kan löna sig att bygga på marken gör att det offentliga helst får bära på den finansiella risken kopplad till fastighetsbaserad stadsförnyelse. Beroendet av avkastning från markvärdet gör att höginkomstinvånare och högproduktiva företag blir målgruppen och projektets framgång hänger på hur läget är för fastighetssektorn. Via den byggda miljön sker således ett ständigt

flöde av kapital från den offentliga till den privata sektorn utan att förhandla om sociala mål, medel och instrument. Swyngedouw et al. beskriver det som att det sker en privatisering av lokalt beslutsfattande som till slut leder till brister i demokratin.

2.3 Planeringsteori

Planeringsteori bygger på flera olika discipliner och det finns ingen bred accepterad litteraturlista av verk man bör ha läst men teorin kan sägas representera den professionella kunskap som hela tiden drar nya lärdomar och det gemensamma intresset kring det rumsliga, civilsamhället och ett professionellt utförande (Campbell, Fainstein 2008). Att försöka definiera planeringsteori är en utmanande uppgift då det har kopplingar till bredare frågor som statens roll i ett föränderligt samhälle samt att man kan undersöka planering utifrån flera perspektiv som beslutsprocesser eller markanvändning. Flertalet forskare har dock ägnat sig åt att ta fasta på långvariga frågeställningar inom planering, som vilken roll planeringen bör ha i städers och regioners utveckling eller ekonomiskt politiska analyser som förklarar och vägleder planeringens praktik (Campbell, Fainstein 2008). Ines (1995) menar att planeringsteorin utvecklats i två paradigmer, från dominans av rationella ansatser mot en mer kommunikativ planeringsteori som en reaktion mot det rationella. I diskussionen om vad stadsplanering bör innefatta har nyliberala kritiker ifrågasatt en socialdemokratisk välfärdsplanering men ändå medgett att planeringen spelar en viktig roll på lokal nivå (Khakee 2000).

2.3.1 Teorier om rationell planering

Khakee beskriver i *Samhällsplanering* (2000) den rationella planeringen som ett strukturerat system där man strävar efter att optimera resurser efter preciserade mål. Processen bygger på väl ordnade uppgifter där beslutsfattarna sätter upp mål och professionella utvecklar planer. Olika planer sätts upp för att välja de alternativ som är mest fördelaktiga och man förlitar sig på kvantitativa prognoser som grundar sig på det förflutna (Khakee 2000).

Lindblom (1979) talar om den inkrementella modellen där politiskt godkännande och konsensus ger mer tyngd i prioriteringarna än den rationella tekniska analysen. Beslut beror då mer på den politiska förhandlingen än på den systematiska analysen (Khakee 2000). Ett bra resultat innebär då att många lösningar har godkänts av varje aktör, flera sakägare upplever att

den fick säga sitt och vara med i beslutet. Här är inte nödvändigtvis det bästa resultatet den mest effektiva måluppfyllelsen, vilket gör att alternativ och mål kan negligeras (Friedmann 1987).

En annan inriktning bland rationella förhållningssätt till planering är strategisk planering. Denna modell erkänner en hög grad av komplexitet och lutar sig inte mot osäkra kvantitativa hypoteser för att sia om framtiden. Osäkerheten kring planeringsbeslut är istället kvalitativ och samhällseliga ”wicked” eller svårhanterliga problem är i princip omöjliga att definiera. De är ofta bundna till varandra på komplicerade sätt och går utanför tekniska lösningar. På grund av denna kvalitativa osäkerhet bör planeringen framställa flexibla lösningar istället för färdiga paket så att de kan ändras när ny information och uppfinningar påträffas. Relevant vid strategisk planering är hur aktörerna har förtroende för varandra och hur intressegrupper påverkats av åtagandepaketet. Inom den strategiska planeringen tror man inte på linjära sekvenser och förutbestämda ordningar. Istället ser man på planeringen som en cyklisk ordning där man i stegvisa moment och åtaganden gör framsteg (Khakee 2000).

2.3.2 Teorier om kommunikativ planering

Allmendinger (2009) uppmärksammar att planeringens teoretiska områden i stor grad präglas av sitt kontextuella sammanhang. Kommunikativ planering omnämns även som kollaborativ eller dialogplanering och är sprunget ur ett post-positivistiskt perspektiv och präglas av en kritik mot det rationella planeringsidealet som varit rådande under modernismen. Detta teoretiska ramverk talar hellre om planeringen på en mer abstrakt nivå med fokus på processer och tar ofta upp frågor som rör hur en etisk planering bör vara. Dialogplaneringen går ut på samarbete och samverkan för att nå konsensus och dess teoretiska ramverk representeras av författare som Healey (1996, 1997) och Forester (1989, 1993). Det kommunikativa perspektivet frågar sig hur vi kan nå överenskommelser i ett föränderligt samhälle och i diversifierade gemenskaper när den instrumentella rationaliteten är så dominerande (Allmendinger 2009).

Denna planeringsteori argumenterar för att det går att skapa öppna diskurser där man kan uppnå en objektivitet baserad på överenskommelser. Istället för en vetenskaplig rationalitet förespråkar denna modell en kommunikativ rationalitet, eller kommunikativ handling med gemensamma regler där man tillsammans bestämmer vad som ska anses vara rimligt

(Allmendinger 2009). Khakee (2000) beskriver det som att det kommunikativa perspektivet framhäver hur aktörer involveras, hur idéer blir legitimerade, hur man når samförstånd, hur deltagarnas krav blir tillgodosedda. På vägen skapas en inlärningsprocess och det sociala, intellektuella och politiska kapitalet ökar. Healey (1993) beskriver denna planering som att man fokuserar på en av flertalet accepterad och samstämmig process. Denna process bör vara en förklarande, interaktiv dialog mellan grupper med olika kunskapssyn. Här strävar man efter att lösa konflikter genom demokratisk pluralism, allas rätt att få vara med att bestämma och ett betonande av vardagslivskunskaper. Genom att uppmärksamma språkbruk och idéer kan man gemensamt ändra maktrelationer och materiella villkor (Healey 1993). Forester (1989) talar om planeringen som en informationsspridande och interaktiv process där man måste hindra olika förvrängningar. Kommunikationen i sig kan bli som rationell när planeringen utmanar de som har makten och processen är legitimerad och kännetecknas av förståelse, sanningsenlighet och integritet.

Friedmann har utvecklat en gren inom detta paradigm då han i flera av sina verk har talat om planerarens roll som en pedagog som bygger sin kunskap på både professionella och vardagliga erfarenheter. Planeraren bör ha god kännedom om och helst tillhöra miljön som planeras enligt Friedmann. Här ses planering som en inlärningsprocess där människor lär sig respektera varandra, skapa gemensamma intressen och samarbeta (Khakee 2000). Planeraren agerar som ett ombud för radikal samhällsförändring där samhället organiserar sig småskaligt för interaktion och samarbete kring gemensamma intressen. Ett mål är att gapet bör minskas mellan professionella experters ”objektiva” kunskap och allmänhetens lekmannakunskap (Friedmann 1973). Val av organisationsform och hur information och kunskap förmedlas är därför betydelsefullt. Här är det relevant hur det småskaliga samhället klarar sig från påtryckningar i omvärlden och hur stort stöd planeringen får från allmänheten.

En annan planeringsteoretisk modell är den politisk-ekonomiska som kritiserar marknadsdominerande produktionssystem för att det ger upphov till klassmotsättningar och ojämn fördelning (Khakee 2000). Enligt Khakee (2000) pekar denna teoretiska ansats på brister med andra teorier för att de inte tar tillräcklig hänsyn till den ekonomiska och politiska kontexten och menar att de klassintressen som äger kapital styr den offentliga planeringen och främjas av offentlig planeringsverksamhet.

En planeringsmodell som blev ett alternativ till en regelstyrd planeringsprocess för att minska väntetider och bortfall av intäkter var förhandlingsplanering (Cars 1992). Här samverkar offentlig och privat verksamhet i sammanflätade beslutsprocesser och överenskommelser. Privata byggherrar får ökat handlingsutrymme och planeringen inriktas på projekt istället för att vara allsidig (Khakee 2000). En vanlig tolkning är att medborgare utesluts, men vissa menar att även spontant organiserade medborgargrupper också bjuds in till dialog för en ökad förståelse. Förhandlingsplanering präglas av strategiska beroenden mellan aktörer där formella beslutskanaler undviks även om besluten rör lagstyrda verksamheter och parterna anpassar sig med tiden för bästa möjliga utfall (Cars 1992). Aktörerna strävar efter egen vinning och förhandlingarna resulterar i avtal och överenskommelser. Relevant är vilket värde avtalen har, hur mycket avkall man behövt göra för att komma framåt samt hur man bäst organiserar processen för att nå effektiva lösningar (Khakee 2000).

2.4 Diskussion om teorier och begrepp

Här följer ett källkritiskt avsnitt där de tre teoriernas grundläggande antaganden redovisas.

2.4.1 Kulturgeografiska kritiska perspektiv

Swyngedouw et al. är forskare inom kulturgeografi som skriver utifrån ett radikalt marxistiskt teoriperspektiv. Deras beskrivning av nutida planering och stadspolitik tillhör således en teoretisk ansats där kritiken mot en kapitalistisk världsordning står i centrum. Författarna har en något deterministisk utsago i och med att de generaliserar kring hur alla västvärldens städer bedriver en likadan stadspolitik under samförstånd. Teorier som dessa letar och finner ofta också bevis som stärker tesen om ett skifte bort från det traditionella fokuset på välfärd och fördelningsfrågor inom stadsstyrning.

Vad som inte riktigt passar in på fallet Lund NE Brunnsberg med Swyngedouw et al. argumentation är dels att Lund inte är en lika stor stad som andra de undersökt, dels att detta projekt utförs i Sverige, ett land som de inte hade med i sin undersökning. I Lunds fall talas det heller inte om att stadsdelen Brunnsberg byggs för att hjälpa socioekonomiskt svagare grupper i fattigare områden, argument som annars varit vanliga i västeuropeiska megaprojekt. Det kan upplevas som att författarna i större grad utgår från ett brittiskt perspektiv då vissa delar av deras resonemang inte hör hemma i en svensk eller kanske skandinavisk

välfärdskontext. Dock reserverar de sig flera gånger i sin text och talar om att det finns kontextuella skillnader mellan de undersökta projekten och stora olikheter mellan exempelvis Danmark och Storbritannien i och med deras vitt skilda politiska och ideologiska arv. Örestad i Köpenhamn är dock med som ett av författarnas undersökta stadsutvecklingsprojekt. Detta är ett område som påminner mycket om Lund North East Brunnsberg och som projektgruppen varit i kontakt med för att hämta inspiration.

2.4.2 Statsvetenskapliga kritiska perspektiv

Dannestam (2009: 52) har använt sig av metoden kritisk diskursanalys eller Critical Discourse Analysis, CDA som även forskare inom ekonomisk geografi använder (Moulaert et al. 2007). Framförallt är det den neo-marxistiska statsteorin Cultural Political Economy, CPE som utgör Dannestams begreppsapparat för att studera hur samhällsliga förändringar skapas och bevaras. Dessa begrepp har utvecklats inom en forskningsansats som kallas New Political Economy. Den strävar efter att integrera den ”kulturella vändningen”, alltså hur vi skapar mening genom berättelser, argumentation, diskurser och konstruerade identiteter, med studiet av politisk ekonomi. Då poängen är att synliggöra hur vissa föreställningar om politik och ekonomi får reella konsekvenser används social konstruktionism. Frågeställningen rör hur den politiska sfären socialt konstrueras.

Dannestam positionerar sin definition av politik som i sammanhanget ska förstås som governance. Policyprocessen överskrider de formella strukturerna och de främsta politiska aktörerna utgörs inte nödvändigtvis av partier i formella beslutsprocesser (Dannestam 2009: 29). Politiken skapas i informella nätverk mellan nyckelpersoner från olika nivåer och sfärer med en utsuddad gränsdragning mellan offentligt och privat.

Aktörer spelar enligt Dannestam en avgörande roll för hur den sociala praktiken förändras via alternativ, motstånd eller vidmakthållande. Dannestam argumenterar för denna syn eftersom den ger aktörer stort handlingsutrymme och på så vis undviker man att falla i deterministiska fallgropar som marxistisk teori annars anklagas för. Istället för en allenarådande stadspolitik ges lokala tolkningar och kontextuella variationer plats. Här skiljer sig Dannestams hållning något från Swyngedouw et al. som snarare talar om en konsolidering i den europeiska stadspolitiken.

2.4.3 Planeringsteoretiska perspektiv

Planeringen i sig är inte erkänt som något eget akademiskt ämne utan när man talar om planeringsteori möts flera olika, oftast samhällsvetenskapliga discipliner och blandar sig med vetenskapsteoretiska resonemang och politiska ideologier. Det är ingen självklarhet vad planeringsteori egentligen är och det finns inte någon klar uppfattning om dess utveckling (Khakee 2000). Många forskare har fokuserat på planeringsprocesser för att separera mål från medel, några diskuterar olika teorier som kretsar kring utvecklingsprocesser, planeringsprocesser och statens roll (Allmendinger 2009). Andra är istället övertygade om att planeringsteori ska ställa tre olika sorters frågor, analytiska, processinriktade och om städers uppbyggnad. De ska svara på vad planering är, vad en god planeringsprocess är och vad en bra plan är (Allmendinger 2009). Det finns många sätt att strukturera olika planeringsteorier. På ett liknande sätt som Dannestam talar om politiken som selektering, formandet av diskurskoalitioner och institutionalisering, talar Khakee (2000) om planeringen som tre moment: inläring, beslutsfattande och handlande. Jag fann Ines (1995) indelning i två paradigmen fruktsam då jag uppfattade planeringen i det studerade fallet som att det befann sig i en gråzon mellan de två. Det empiriska materialet visade tendenser åt flera olika planeringsteorier, kanske på grund av att respondenternas olika bakgrunder och syn på planering. Det går dock att invända mot en sådan här indelning då det kan anses vara en grov förenkling av komplexa planeringsteorier.

2.5 Begreppsapparat

De teoretiska begrepp som appliceras för att tolka det empiriska materialet är hämtade från Dannestam (2009), Swyngedouw et. Al (2002), Khakee (2000) och Allmendinger (2009).

När lokalpolitik skapas sker det genom faser av

- Selektion där idéerna har stor betydelse
- Bildande av diskurskoalitioner där aktörerna spelar en avgörande roll
- Institutionalisering med hjälp av olika strategier

Stadsutvecklingsprojekt präglas av

- Undantagsregler
- Favoriserande

- Underordnade regulativa normer

Faktorer som rättfärdigar projektens undantagsregler kan vara

- Skalnivåer
- Tidsåtgång
- Effektivitetskriterier
- Behov av flexibilitet
- Att det genomförs som ett pilotprojekt eller illustrativt exempel

Två paradig inom planeringsteorins utveckling är

- Rationella planeringsteorier
- Kommunikativa planeringsteorier

3. EMPIRI

I följande stycke förklaras hur planeringen är tänkt att gå till i Sverige genom en beskrivning av Boverkets generella regler och rekommendationer för planprocessen.

3.1 Planprocessen

I Sverige är samhällsplaneringen lokalt reglerad genom ett kommunalt planmonopol även om staten tillgodoser sina riksintressen i markanvändningen via länsstyrelsen. Planmonopolet innebär att kommunen bestämmer vad som får byggas, men om det behövs för att trygga mellankommunal samordning och riksintressen kan deras beslut upphävas av högre instans (boverket.se, Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:19). Det finns många instanser och mycket juridik som berör planarbetet. Fokus är här riktat mot vad den lag som reglerar kommunens planarbete, plan- och bygglovslagen (PBL) säger. PBL utgår från en öppen planeringsprocess och bygger på ett hänsynstagande till flera olika intressen och bedömningar om vad som är lämpligast (Boverket 2002: 35) Lagen tar fasta på vilka dokument en kommun måste handlägga och i vilken ordning olika sakägare ska tas med i beslutsprocessen. Dock finns det inga konkreta regler om hur en kommun bör ordna sin egen beslutsordning utan det är upp till varje kommun hur den väljer att organisera sin verksamhet.

Boverket är den myndighet som informerar om planarbetets riktlinjer och administrerar statligt stöd inom fysisk planering (boverket.se). Planläggningen beskrivs av Boverket som ett lagarbete där olika kommunala organ samverkar för att nå en god helhetslösning. Det finns möjlighet till ett stort antal frivilliga bestämmelser inom kommunen som själv får avgöra sina nämnd- och förvaltningsrutiner (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:9-11). Planarbetet är däremot en process som ska ske i bestämda steg. Nedan följer en förklaring av planprocessens handlingar och förfaranderegler enligt PBL.

3.1.1 Plantyper

En stor del i planprocessen går ut på att ta fram vägledande och styrande dokument. Däribland finns den obligatoriska *översiktsplanen* som ska antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod men som inte är juridiskt bindande. *Planprogram* är ett annat dokument som

innehåller kommunens utgångspunkter och mål och *detaljplaner* är det dokument som ger byggrätter. När graden av förfrågningar och byggnadslovsansökningar, *bebyggelsestryck* är högt behöver området planläggas. När kommunen valt att planlägga mark, vatten och bebyggelse måste de skapa en rättsverkande reglering som visar markens användning, hur miljön avses förändras eller bevaras och avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:8). En detaljplan ska således upprättas för platser där en successiv utbyggnad sker som på sikt leder till att ny sammanhållen bebyggelse uppkommer (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:14). Om en detaljplan innebär betydande påverkan på miljön, hälsan eller på hushållningen med allmänna intressen och resurser så ska kommunen även upprätta en *miljökonsekvensbeskrivning* (MKB) (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:9-11). Frivilliga plandokument för att underlätta planarbetet är exempelvis *områdesbestämmelser* om man endast vill reglera ett fåtal frågor i ett icke detaljplanerat område och i ett tidigt skede vill bedöma hur lämpligt det är att exploatera där. Ett annat är *fastighetsplan* med bestämmelser såsom markindelning eller gemensamhetsanläggningar i redan detaljplanerat område. Även *fördjupning av översiktsplanen* är ett alternativ för ett avgränsat område där vissa delar av ÖP görs mer detaljerade.

På grund av dess redovisningsform, förfarande och rättsverkningar är detaljplanen enligt Boverket den lämpligaste beslutsformen för att genomföra en förändring i den byggda miljön. Även om varje kommun får reglera sina egna rutiner i nämnder och förvaltningar så är tillvägagångssättet vid skapandet av detaljplaner reglerat i detalj. Mål som ska uppfyllas är rättssäkerhet, medborgarinflytande samt effektivt genomförande. Alla berörda ska garanteras ett reellt inflytande på planutformningen och ärendena ska behandlas så enkelt och snabbt som möjligt (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:19). Ett argument för varför planprocessen ska präglas av öppenhet är att kommunen är den enda instans som har ett utpekat ansvar för de allmänna intressena (Boverket 2002: 149). Eller som Boverket skriver i sin inspirationsbok för en sammanhållen stadspolitik:

Stadens invånare har både friheten och ansvaret att genom sina politiker ta beslutet som ska leda mot en hållbar stadsutveckling. (Boverket 2002: 335)

Detta citat visar betydelsen av att stadens invånare har möjlighet att sätta sig in i samhällsplaneringen så att de ges möjlighet att ta sitt ansvar och använda sin frihet. Boverkets

argument för planprocessens förfaranderegler är att man får en rationell, effektiv bygglovshantering, mindre risk för tvister i sena skeden och säkrare underlag för projektering (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:13).

3.1.2 Förfaranderegler

Ordningen för beslut om förändringar i den fysiska miljön skildras ofta genom ett diagram (Se figur 9, Modell av planprocessen) Som ett exempel på hur planprocessen går till visas här planläggning av detaljplaner. De kan upprättas med antingen *normalt* eller *enkelt planförfarande*, den förstnämnda är relevant vid planering av ett nytt kvarter såsom kvarteret Solbjör i Brunnshög. Det enkla planförfarandet innebär att kommunen använder en enklare, kortare process om en plan inte är av intresse för allmänheten eller saknar avgörande betydelse för kommunen (boverket.se).

I ett normalt planförfarande är första steget *programskedet* där planens utgångspunkter och mål formuleras i planprogrammet. Detta skede har ett tillhörande *programsamråd*, som utmynnar i en programsamrådsredogörelse samt eventuell MKB. Det finns ingen lag som reglerar hur besluten om programmet ska fattas. Programmet är till för att flera intressenter ska kunna delta i arbetet i ett tidigt skede och bredda kommunens beslutsunderlag med erfarenheter och synpunkter från berörda innan något är uppbundet och kommunens låser sina ställningstaganden (Boverket 2002:146). Programmets handlingar ska sedan alltid finnas med i efterföljande arbete med detaljplaner, vid samråd, utställning och antagande. Programskedet kan i vissa fall undvaras, exempelvis när man ska göra områdesbestämmelser och det redan finns en fördjupad ÖP.

Därefter skickas ett planförslaget ut till aktörer som har intresse av förslaget och annonseras i lokala dagstidningar (boverket.se). Nästa steg är att kommunen håller i ett *samråd* som är ett skede i planprocessen med flera olika lämpliga former beroende på hur komplicerad planeringsuppgiften är. En kommun kan göra ett utskick av förslaget, ha telefonkontakt eller personligt möte på platsen eller ordna ett eller flera offentliga möten, så kallat *samrådsutställning*. Enligt Boverket är det viktigt med breda, tidiga samråd med alla förvaltningar och nämnder i kommunen som ska ansvara för genomförandet (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:25). Det som tydligt bör tas upp och redovisas på samrådet är motiv, planeringsunderlag, följder och alternativa lösningar. Översiktsplanen,

fördjupning samt program ska finnas med. Kommunen ska bjuda in sakägare som har väsentligt intresse av förslaget såsom berörda boende, sammanslutningar och enskilda, myndigheter såsom länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och andra kommuner som berörs av förslaget. Boverket menar att denna ”samrådskrets” bör avgränsas och redovisas, exempelvis med karta och listor (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:24 - 25). Länsstyrelsen som är en rådgivare och kontrollant av statliga intressen sammanställer sina synpunkter i ett samrådsyttrande (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:22) Efter samrådsmöte och samrådsredogörelse kan kommunen ändra planförslaget med hänsyn till synpunkterna (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:9-12).

Det tredje steget är *granskningsskedet* där ett planförslag ställs ut så att frågor kan lyftas fram för att bemötas eller beaktas. Kommunen ska annonsera om granskningen och förslaget ska finnas tillgängligt i minst tre veckor på en plats med tillgängliga öppettider. Kungörelsen ska ske ungefär en vecka före utsatt tid och publiceras i lokala tidningar men kan även spridas på andra sätt som brev, affischer eller flygblad. Enligt Boverket är det särskilt viktigt att informera berörda sakägare vilkas fastigheter påverkas av bestämmelserna (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:25). Kritik och synpunkter måste framföras skriftligen innan granskningstiden går ut (boverket.se, Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002: 9-12, 29). Kommunen ska sedan skriftligen redovisa ett granskningsutlåtande som i stort liknar samrådsredogörelsen. Det är till för de som ej fått sina synpunkter tillgodosedda och berättar om när beslut kommer ske och vilket organ som ska anta planen för att möjliggöra kontakta med de förtroendevalda inför omröstningen.

Det fjärde steget är *antagandet* då kommunfullmäktige ansvarar för att anta planen även om det är vanligt att de delegerar beslutet till byggnadsnämnden. Om fullmäktige delegerar beslut kan de när som helst återkalla eller ändra beslutsordningen men de kan inte upphäva beslut som redan har fattats på delegation. Beslutet ska sedan tillkännagivas och med publiceringen ska det även finnas mötesprotokoll samt så kallad besvärshänvisning, information om överklagandeprocédur (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:31). Under tre veckor efter att beslutet publicerats kan det överklagas av sakägare (boverket.se).

När överklagandet är avgjort i domstol eller när tiden för överklagande gått ut och ingen har överklagat vinner detaljplanen *laga kraft*. Laga kraft är det femte och sista steget och när detta har annonserats kan planen börja användas (boverket.se). Staten kan också på eget initiativ

överpröva beslut om riksintressen, mellankommunala intressen, eller kraven på miljö kvalitet, hälsa och säkerhet inte tillgodosetts (Boken om detaljplan och områdesbestämmelser 2002:9-10).

3.2 Tjänstemän i kommunens projektgrupp

I följande avsnitt redovisas intervju svaren från tre av de anställda i den kommunala projektgruppen. För att underlätta för läsaren har svaren delats in i olika avsnitt med rubriker som visar hur svaret relaterar till frågeställningen. Först kommer projektchefens svar som sedan följs av planarkitektens. Till sist visas svaren från den tjänsteman som är processledare för medborgardialog.

3.2.1 Projektchef

Eva Dalman har en bakgrund som arkitekt och har arbetat på stadsbyggnadskontor samt med bostadsmässa och stadsutvecklingsprojekt i Malmö.

Organisationsformen

Dalman beskriver några erfarenheter från sin yrkestid i Malmö där det stundtals blev väldigt svårt att komma framåt i projekten på grund av att medarbetarna i respektive arbetsgrupp med sina skilda bakgrunder hade så olika syn och brann för skilda saker. Därför tyckte Dalman att det var roligt att testa en ny styrform när hon kom till Lund, för att se om det eventuellt skulle leda till minskat stuprörstänkande. Ändå tycker hon att det har visat sig finnas vissa sakfrågor som är väldigt svåra att lösa. Hon tror att det finns inarbetade synsätt och förförståelse beroende på vad man tillhör för yrkeskategori. Dessa olika synsätt har enligt Dalman inte bara med organisationsformer att göra utan beror även på att medarbetarna vill vara professionella.

Dalman förklarar att Brunshögprojektets organisation ligger centralt i kommunen vilket innebär att kommunstyrelsen är ett direkt beslutande organ istället för byggnadsnämnden som annars brukar vara styrgrupp för byggprojekt. Under kommunstyrelsen finns en ledningsgrupp med direktörerna från kommunkontoret, alltså kommundirektören, stadsbyggnadsdirektören, tekniska direktören och projektchefen. I ledningsgruppen tas svåra frågor upp som utreds och inte kommer någonvart. Under ledningsgruppen finns projektgruppen (Se Figur 10). Detta skapar en väldigt kort beslutsväg och det ser Dalman som en styrka. Mötena sker formellt på

så vis att de har dagordning och topptjänstemännen är ansvariga på ett väldigt tydligt sätt om det inte blir något beslut. Andra fördelar som Dalman nämner med den här styrformen är att det blir en väldig koncentration och fokus på projektet för de som arbetar på projektkontoret. All energi stannar vid deras uppgift. Men hon har även märkt av nackdelar som att det blir motsättningar mellan de kommunala förvaltningarna och att projektgruppen inom kommunen ses som utomstående likt ”dom där på Västra Station”. Om projektgruppen utvecklar egna synsätt finns en risk att de utvecklas i en riktning som inte känns som ’Lunds Kommunigt’. En annan nackdel kan vara när man sitter tillsammans för länge, då kanske man blir inkrökt utan kontakter och influenser, menar Dalman. Hon tillägger att organisationer är formbara och att det inte finns någon perfekt struktur. Hon bekräftar att det är en utmaning att legitimera planerna inom kommunen, samtidigt ser hon det inte som projektgruppens huvudsyssla att behålla andra förvaltningar i kommunen på gott humör.

Hon berättar att det också finns ett missnöje bland vissa politiker i kommunen, på byggnadsnämnden vet hon helt säkert att det finns de som tycker att kommunstyrelsen har tagit ifrån dem beslut och att de inte tycker om det. När Dalman ska beskriva hur beslutsprocessen sker här i Brunnsjöprojektet till skillnad från den vanliga planprocessen svarar hon:

Ja för det är rörigt. Jätterörigt. För kommunstyrelsen säger att ’vi vill ha allting till oss först’. Då tycker de på byggnadsnämnden att det är jättekonstigt för det är ju de som har gett oss i uppdrag att göra en fördjupning av översiktplan. Ska den då till kommunstyrelsen först? Annars brukar det vara omvänd ordning. [...] Men det är aldrig lätt att trampa nya stigar, det är det inte.

Hon beskriver en politisk enighet runt Brunnsjö och att de från projektgruppens sida hela tiden försöker förankra olika idéer i bägge blocken och tillmötesgå synpunkter också från rödgröna. De gör detta just för att bädda för att det inte ska tvärvända om det blir något annat valresultat. Exempelvis tittar de jättenoga på remissvar, reservationer och yttranden från oppositionen för att försöka bredda och se vad i det som ändå går att jobba in, tillmötesgå eller acceptera av den borgerliga majoriteten. Hon beskriver att det känns som att de har den borgerliga majoriteten med sig i det arbetssättet för att kommunstyrelsens ordförande Mats Helmfrid vill alltid ha med oppositionens ledare Anders Almgren på möten vilket Dalman tycker är strålande.

Byggherredialog

Dalman tror att den här sortens byggherredialog som de använder sig av kom på slutet av 90-talet i andra megaprojekt som Bo01 och Hammarby Sjöstad. Dalman bekräftar att det är kommunen som tar initiativ och sammankallar till mötena med byggherrar. Hon tror att det ligger i tiden och att det uppkommit av att man varit tvungna att samla gruppen kring olika frågor. Det kunde exempelvis röra sig om de skulle marknadsföra projektet tillsammans eller var och en för sig. Innan dess hade man utvecklat stadsdelen med separata områden uppdelade mellan olika byggföretag, likt ett HSB-område och ett JM-område. På 90-talet ville man istället förverkliga och utforma idéerna om en blandad stad med kontor, bostäder och service precis intill varandra och butiker i bottenvåningarna.

Svårigheter som Dalman nämner kring byggherredialogen är att det är resurskrävande. Hon beskriver hur vissa byggherrar bara dyker upp för att de vill köpa marken och inte är så himla intresserade medan andra går in med liv och lust. Mötena är till för att hitta en väg fram men det är inte alls säkert att de leder till konsensus. Snarare kan det komma fram saker på mötena som verkligen visar skiljelinjer. Hon berättar om tankar som hon har med sig i byggherredialogen. Den ursprungliga tanken som var jätteviktig på Bo01 var att höja kunskapsnivån. Man skulle försöka skaffa gemensamma referensramar genom att göra gemensamma studieresor. Istället för bara stenhård förhandling skulle man bli lite vänner med varandra, bli entusiastisk möjliggörare och hitta saker att satsa på tillsammans.

Det ligger väl lite i tiden det här med 'facilitator' och det man kallar för stadspolitik, att man använder staden politiskt för att skapa ett varumärke och se till att det blir arbetstillfällen. Stadsbyggande som en politisk aktivitet blir också viktigt på agendan, för att staden ska överleva och bli stark. Då kommer ju de här dialogerna in, att få med sig folk, som en del av en politik.

På frågan om hur byggherrarna har valts ut berättar Dalman att tjänstemännen bereder avtalen men markförsäljningen ett politiskt beslut och många kommuner säljer till högst bjudande men det gör inte Lund. Hon förklarar att Lunds kommun har köpt mark uppe i Brunnshög som ett strategiskt instrument för Lunds utveckling. Det strategiska instrumentet ska användas på ett sätt som gynnar Lund, och ökar värdet på staden för Lunds invånare, annars skulle den

marken kunnat få råda. Då måste de ha väldigt noggranna kriterier för hur de går tillväga annars kan kommunen åtalas.

Hon beskriver att det dels är gamla avtal som finns över marken i Brunnsnög. Fem riktigt stora byggbolag har för länge sedan fått varsitt jätteområde. Därefter hände ingenting utan byggherrarna fick en markreserv och pytsade in marknadsöringspengar varje år. Som kompensation garanterades de allihop varsin byggrätt i Solbjer, berättar Dalman. Sedan försökte kommunen även släppa in några mindre verksamheter för att få en större blandning i byggherregruppen och ”få upp temperaturen lite för de var rätt trötta”. De utlyste en markanvisningstävling eller ett markförfarande där alla som har velat köpa mark i Lund fick en broschyr. De bästa, mest intressanta projekten ur en hållbarhetssynpunkt fick byggrätterna. Hon beskriver hur de var ”skitnoga” med att välja ut bra byggherrar så att det verkligen skulle vara något intressant och att de inte fått några klagomål på det. Dalman beskriver det som att det i Brunnsnögs fall blir de som tar ett kliv framåt på hållbarhetsområdet, är villiga att anlita goda arkitekter, tänjer en gräns och gör någonting extra bra. Så att värdet på Brunnsnög stiger och att det uppfattas som intressant och inte bara det man ser överallt annars. Annars kan man lika gärna låta ett vanligt byggbolag få äga och sköta mark och inte Lunds kommun, tycker Dalman.

Anledningen till att vi har den där marken är att vi ska försvara Lunds ställning i den internationella konkurrensen.

Hållbarhetsbegreppet beskriver hon som ett väldigt brett begrepp då det kan innebära allt från billiga bostäder till solceller.

Medborgardialog

Det var projektgruppens initiativ att anställa någon för att jobba med medborgardialog och de fick med sig politikerna på det. Folk vet inte ens vad det är för projekt så först måste man informera menar Dalman. Snart ska hon diskutera med politikerna om de kan ha några riktigt skarpa debattkvällar om frågor som de tycker är svåra i Brunnsnög. Det kan handla om ’den goda jorden’, eller trafiken, om det inte egentligen byggs för ett bilsamhälle vid sidan av kollektivtrafiken.

Risken är att man sätter igång en diskussion som politikerna får svårt att landa sen, så vi måste ha de med oss. Vi får ju inte springa iväg som tjänstemän och dra igång en politisk diskussion som ändå till slut hamnar i deras knä utan att de har tyckt att idén var god och varit beredda att ta diskussionen.

Hon reflekterar över vad medborgardialog egentligen handlar om och tycker att det ibland kan gå lite för fort, att fel frågor kommer i fokus och att man kanske behöver diskutera viktiga sakfrågor i planeringen. I sommar ska de ha rundvandringar för att folk ska kunna bekanta sig med platsen. De ska se på de gamla gårdarna med en bevarande arkitekt och eventuellt titta på orkidéer i Kungsmarken med en botaniker. Bara att visa platsen och öppna för ett samtal är också viktigt. Det finns många anledningar med att ha medborgardialog så pass tidigt menar Dalman.

En anledning är ju naturligtvis att legitimera, att få med sig folk, till och med om det ska vara riktigt fult, börja sälja in området för kunder. Byggherrarna kräver nästan att det görs sådana här aktiviteter för det är en del av marknadsföringen numera, att man gör lite 'kul' grejer.

Hon tycker också att det är en jätteviktig politisk fråga hur och varför Lund ska växa så kraftigt som med Brunnsög. Att det vore väldigt konstigt om det över huvud taget inte diskuterades när det rullades upp en hel stadsdel i en stad. Hon tycker att det är viktigt med en transparens och ett utbyte om planeringen, inte minst för att det faktiskt finns en massa människor men kunskap i Lund som skulle kunna förbättra projektet och vässa argumenten så att alla vet då varför vi gör det och vad som var riskerna. Dalman nämner att invånare uppe på Djingis Khan har varit väldigt aktiva när det gäller Solbjersplanen och att projektgruppen har fått en väldig opinion mot sig där.

Dalman tycker att medborgardialogmöten borde kunna ha reell inverkan på planen i praktiken men tillägger att så vitt hon vet så är det ytterst ovanligt i alla samrådsprocesser att någon som kommer med ett yttrande får rätt, utan de skrivs ner och sedan svarar förvaltningen att det har beaktats. Hon tror att de är lite till mans dåliga på att plocka upp idéer och säger hur svårt det kan vara när man är amatör och möter proffsen. Dalman nämner även nätverkssamhället, som gör att det är mycket utbyte av tankar och idéer. Hon säger att man som planerare inte kan vara dirigenten för en hel orkester, utan man är istället en medspelare eller möjligen en coach.

Hon tror att en del är på väg att förändras för planerarrollen men att man samtidigt har ett kunskapsövertag, professionell kunskap och sitt jobb för att man ska kunna driva det hela så bra som möjligt och göra det som amatören kanske inte visste var möjligt.

3.2.2 Planarkitekt

Daniel Wasden är arkitektutbildad i Lund och har jobbat på stadsbyggnadskontor i Malmö och Lund i 8 år. Som planarkitekt jobbar han under våren 2012 tillsammans med en arbetsgrupp som är bemannad med personal från Tekniska förvaltningen och Stadsbyggnadskontoret med att ta fram en detaljplan för kvarteret Solbjer. I projektgruppen arbetas det också med fördjupningen av översiktsplanen och ”Mål och visionsprogram” för Lund NE/ Brunnsnög. Egentligen tycker sig inte Wasden har tillräckligt med erfarenhet av långa planprocesser för att kunna jämföra den här processen med andra.

Organisationsformen

I normala planeringsfall används också benämningen projekt. Det som är annorlunda med det här projektet är att det finns en egen budget och en projektchef som är anställd på kommunkontoret. Vanligen är en planarkitekt från stadsbyggnadskontoret tillsammans med en exploateringsingenjör på mark och exploateringskontoret projektledare för själva detaljplanen. De kan köpa in kompetenser av konsulter inom arkitektur, VA, gatuutformning och ledningar. På stadsbyggnadskontorets planavdelning, där planarkitekten vanligtvis jobbar, har man regelbundna möten med planchefen och ledningsgruppen. Nu tar Wasden upp strategiska frågor i ledningsgruppen för Lund NE Brunnsnög istället.

Wasden berättar att det går mycket effektivare i vissa frågor på det här viset medan det går mindre effektivt i andra. Men det är också för att det är en läroprocess i alla sådana här projektformer, hur man ska lära sig samarbeta eller hitta sina roller. Så här förklarar han fördelarna:

Fördelarna med detta är att man får insyn i andra delar av processen och i andras arbete i processen. Man blir delaktig, får en förståelse för varandra och överlappningarna förbättras. Mina frågor blir mindre ifrågasatta för att de andra har varit delaktiga och vet anledningarna till varför det ser ut som det gör. På så vis kan stafettpinnen lämnas över på ett mycket smidigare sätt.

Wasden tycker även att formen är väldigt bra när det gäller att enas om övergripande inriktningar och mål. De nackdelar han kan uppleva är att formen inte är lika mogen när det gäller genomförandefrågor. På stadsbyggnadskontoret har man en färdig apparat för att ta fram plandokument och kan bolla idéer med folk som gör samma sak så att det går lite fortare.

3.2.3 Processledare för medborgardialog

Tobias Abrahamsson är anställd som processledare för att genomföra en del av medborgardialogens projektplan. Hans roll handlar väldigt mycket om att försöka påverka kommunens interna arbete. Han beskriver målsättningen i Brunnshög som blandstad, poängen med det är olika former av hus och aktörer, både nöjesliv, verksamheter och boende nära varandra. Abrahamsson upplever det som en reaktion mot funktionalismstaden. Upplåtelseformerna ska vara rätt så varierade för att det ska finnas plats till många olika inkomstgrupper. En tanke är att de måste rikta in sig på forskare och korttidsboenden, speciellt i Science Village. Abrahamsson berättar att kommunen tycker att det ska finnas utrymme för lite dyrare, lyxigare boenden. I Solbjer blir det bara kontor på västsidan och bara boenden på östsidan och en mix mitt emellan.

Organisation

Abrahamsson uppfattar det som att initiativet om medborgardialogsatsningar kom från tjänstemannahåll men har fått accept både från politiskt håll i den politiska styrgruppen och från chefstjänstemän i ledningsgruppen. Han rapporterar resultat till ledningsgruppen och styrgruppen men de flesta beslut som rör Abrahamsson fattas inom projektgruppen av projektchefen.

Abrahamsson upplever att projektgruppens organisation fungerar rätt så långsamt i bemärkelsen att de som har beslutsmyndighet är människor som har rätt så mycket att göra. På korta möten ska många beslut fattas i många olika frågor. Han tror att det måste vara en utmaning för dem att sätta sig in i allt. Detta gör att det ibland krävs flera korta möten istället för ett längre vilket fördröjer.

Samtidigt finns ju en demokratisk poäng med att byråkratin ska vara lite trög i den här organisationen, för att det inte bara ska hända. Men från mitt jobbs perspektiv så hade jag hellre fått klartecken om beslut snabbare.

Han uppfattar inte några motsättningar mellan majoritet och opposition utan att de politiska partierna i Lund är rätt så ense och det hela känns välförankrat. Men det förs en politisk diskussion kring en hel del sakfrågor. Han berättar att det finns rätt så stora motsättningar mellan trafikplanerare och stadsplanerare när det gäller trafikmässiga målsättningar vilket beror på att det kan vara svårt att kombinera.

I Brunnshög så har vi en ambition med promenadvänlig stad och max en tredjedel bil som skapar en annan typ av trafiksituation med spårvägen som är okänd i Lund. Då blir det en motsättning som jag förstår det. Trafiksäkerhetsmässigt finns det tydliga direktiv för vad som gäller, men stadsbildsmässigt så går det inte att mäta på samma sätt och då blir det en konflikt som i grunden är en bra konflikt att ha. Hur mycket är vi villiga att kompromissa med säkerhet för att staden ska bli trevligare?

Detta är definitivt en genomgående motsättning som finns, enligt Abrahamsson. Av försäkringsmässiga skäl gör trafikförvaltningen goda marginaler för framkomlighet. De som planerar staden upplever att gigantiska vägar sabbar känslan. Det handlar om två värden som båda är viktiga och det är inget givet svar där. Att personalgruppen i projektet kommer från olika förvaltningar kan ibland yttra sig i att möten om att bestämma en viss vägdragning diskuteras fram och tillbaka utan att alla blir nöjda och besluten fördröjs.

Dialog

Abrahamsson säger att han inte kan svara på vilka aktörer som skulle vara givande eller inte att ha en särskild dialog med, det beror på från vems perspektiv det ska vara givande. I och med att hans jobb går ut på att långsiktigt arbeta med att blanda in lundabor i en dialog så tycker han att det är givande. Han gillar de samarbeten som sker med Alnarps SLU och Lunds Universitet så att ny forskning och kunskap kan tillämpas. ESS och Max 4 är viktiga att ha med i dialog vilket de har i Titaprojektet.

Abrahamsson reflekterar över att man kan lägga olika stor vikt vid en representativ grupp, om man har hört röster från hela demografin i Lund eller om det är vettigare att rikta sig mot de

som har några specialintressen. Han säger att grannar och närboende, de är en handfull människor som bor där, är en grupp som per automatik är viktig för att lagstiftningen kräver det. Men allting som Abrahamsson gör i sitt uppdrag är saker utöver samrådet och han tycker inte att vissa grupper per automatik är viktigare än andra. Han föreställer sig att man kan beta av många olika grupper under lång tid. I vårens samtal utgår Abrahamsson från att i första hand ha dialog med folk som är intresserade av miljöfrågor på grund av hållbarhetsprofilen.

Det blir en speciell typ av människor som tycker det är spännande och intressant. På ett sätt är ju de en viktig grupp för det är de vi tänker flytta dit först, en sorts early adapter som tycker det är kul med möjlighet till stadsodling, gröna väggar och hållbarhet.

Andra grupper de tänkt på är utbytesstudenter eller forskarstudenter som har lite andra behov än svenskar för att de bara är här ett litet tag.

Det finns ingen policy i kommunen som är sammanhållen eller explicit om medborgardialog. Istället finns en uppsjö initiativ på olika förvaltningar och delar av Lunds kommun. Kommunikationsavdelningen har inte någon särskild tanke om det än så länge. Förvaltningarna försöker matcha varandra för att inte dra allt för mycket åt olika håll. Om medborgardialog i Lunds kommun säger han att det ligger i tiden och det finns ett rätt så stort intresse bland en del tjänstemän och politiker men det finns också ett motstånd på andra ställen.

Abrahamsson uppfattar det som att samrådet kring Solbjers detaljplan har varit mer omfattande än vad som är vanligt med extra möten och andra mötesformer. Samrådsredogörelsen hade presentation på en scen med publik. Den andra omgången var lite mer personlig och omfattande med ett cafébord och utställning där de tittade på var fasaderna var tänkta att vara. Han har själv haft hand om fokusgrupper som handlat om hur de kan jobba med dialogen. På hemsidan lägger de upp information om vad de jobbar med just nu. På frågan om vilken hänsyn de tar till de synpunkter som kommer in från dialogmöten svarar Abrahamsson att de läses, tas hänsyn till och tas på allvar men mycket handlar om att försöka åtgärda genom att planera så att problemen undviks.

Planerare uppfattar det som att många protester beror på missförstånd och då ritas eller illustreras nästa plan tydligare berättar Abrahamsson. De försöker även se hur de kan göra om

planen för att försöka lösa problematiken med felplacerade hus. Ändå tror Abrahamsson att det är rätt så stor risk för att det kommer in överklaganden för Solbjer. Även om de försöker möta alla synpunkter som finns så har han fått intrycket av sina kollegor att det finns en attityd emot Solbjer. Han tror att det hänger samman med det som är problematiskt att kommunicera kring Brunnshög.

I Brunnshög försöker vi i projektgruppen att planerare stadsmässigt, sen utreder trafikverket en avfart från motorvägen och spårvägen planeras av en annan person på tekniska förvaltningen. Jag försöker ju förklara det så mycket jag kan men jag misstänker att trots att det egentligen inte är vi som bestämmer någonting av trafikavfarten så blir det sammankopplat med oss. Då går man emot något av de tre grejerna och överklagar överallt där man kan. Och det är helt vettigt, jag menar, herre gud, jag hade också tänkt så om jag inte satt inne på kommunen och visste att de olika avdelningarna arbetar ganska oberoende av varandra.”

Jag frågar Abrahamsson om hur man kan bemöta de som är kritiska mot hur medborgardialoger ofta sköts, att det ibland kan framstå som om dialogens främsta syfte är att undvika överklagningar och legitimera det som redan är bestämt. Han svarar då att det ligger en sanning i det om man vill vara lite elak. Han tycker att det ibland är berättigad kritik beroende på hur det är upplagt i samråd om detaljplaner. Han tar upp en teori om en trappstegsskala med allt från information, till manipulation till riktigt deltagande. Så som Abrahamsson försöker jobba med det är att flytta sig framåt på den trappan vilket inte sker i en handvändning utan steg för steg. Han ser inte det han gör som ett sätt att undvika överklaganden utan, tvärtom öppna upp för samtal kring det.

Bakgrunden till att det här initiativet har kommit till, att ha mer medborgardialog än samråd i förhållande till Brunnshög, är ju för att tjänstemännen och ledningen känner att det inte fungerar att det helt plötsligt dyker upp en jättestadsdel där samrådsprocessen enbart tagit hänsyn till ett antal närliggande bostäder. Det är för stort för bara den vanliga processen.

När så mycket ska förändras i Lund handlar det om större frågor än de som normalt tas upp i samråd därför måste rätt så mycket diskussion föras. Abrahamsson tycker att de bör prova nya sätt att diskutera också större frågor än hur en väg ska dras. I första hand handlar det om att folk ska få upp ögonen för Brunnshög över huvud taget. Många känner inte alls till det och då

går det inte att vinna varken accept eller avfärdanden. Abrahamsson vill försöka upplysa om vad som händer tills det finns andra former av demokratiskt deltagande i Lund, vilket inte finns än. Som det fungerar just nu med vårt representativa system beskriver han att han vill dirigera människor till att kolla vad deras politiker tycker om det här så att man kan rösta på något annat om det känns fel.

En annan aspekt som kommunen är ute efter är att förbättra planer som en del av dialogarbetet. Bland planerarna som Abrahamsson jobbar med finns ett stort sug att få idéer för att göra det så bra som möjligt. Den stora utmaningen enligt Abrahamsson ligger i tid och rumsperspektivet. Det är lättare att få intresse eller dialog för saker som ligger närmre där folk bor och verkar idag. Han menar att utmaningen ligger i att skapa intresse för något som planeras för tio år framåt en bit norr om där folk bor. Samtidigt måste den diskussionen föras nu för sedan sätts det i gång. Det är en viktig aspekt, att få informationen att vara relevant även om det inte upplevs vara det.

Det här med dialogarbete är spännande menar Abrahamssons för att från hans perspektiv borde Lundabor vara intresserade, hålla sig uppdaterade och kanske tycka till om planerna för Brunnsberg. Men om Lundabor inte vill det, vem är han att säga att de borde vara det? Han tror att när det väl börjar hända saker så kommer fler engagera sig. Han konstaterar att de bara kan göra allt de kan för att det ska bli så intressant och relevant som möjligt utan att trycka ner det för mycket i halsen på folk.

3.3 Medverkande i byggherredialogen

Följande avsnitt redovisar svaren från två tjänstemän som arbetar med nyproduktion av fastigheter och som var med i en samverkansgrupp kopplad till projektet. Gruppen kallas Byggherredialog och består av den kommunala projektgruppens chef och exploateringsingenjör samt representanter för de byggherrar som ska bygga i det första bostadskvarteret Solbjör. För att underlätta för läsaren har svaren delats in i olika avsnitt med rubriker som visar hur svaret relaterar till frågeställningen. Först presenteras den verkställande direktören på det kommunala bostadsbolaget LKF, därefter en privatanställd tjänsteman på Skanska.

3.3.1 VD:n för Lunds Kommunala Fastighetsbolag, LKF.

Håkan Ekelund var från början själv med i byggherredialogen för kvarteret Solbjer för att representera LKF där han är VD men nu har någon annan tagit över. Ungefär 20 000 Lundabor hyr lägenhet hos LKF och Ekelund säger att de framförallt behöver mycket bostäder i Lund för att de har nästan 40 000 i kö och sex års kötid om man kommer utifrån och önskar sig en LKF lägenhet. Generellt kan man säga att LKF bygger många mindre lägenheter. De har en markanvisning på tre byggrätter på ungefär 9000 kvadratmeter i kvarteret Solbjer och kommer förmodligen att bygga både verksamhetslokaler och bostäder.

För att ta reda på vilket bostadsbehov studerar man bostadskön. Folk vill ha små, billiga och gamla lägenheter, och var gång de bygger så blir de nya och dyra. Han förklarar att man kan friställa befintliga lägenheter som är lite billigare genom nyproduktion. LKF bygger nytt till de som är beredda att betala för nyproduktion, för att få en lagom mix. Ekelund menar att när LKF bygger nytt så blir det alltid lite dyrare än när de byggde förra gången. Sänker man parkeringsbehovet så kan kostnaderna pressas.

Det finns inga ambitioner att försöka bygga billigt här, eller rättare sagt, vi har ju alltid den ambitionen men det finns inte förutsättningar i det här programmet. Så vår förhoppning är väl att vi ska hitta ett koncept så att det går att bygga över huvud taget, att det går att finansiera och få in pengarna men det är rätt så svårt.

Ekelund tycker att högre krav i sig är okej men man ska vara medveten om vad det innebär. Beträffande byggkostnader och teknik är det dumt och olyckligt att de inte kan använda system som går i andra kommuner, exempelvis billigt upphandlade kombihus, stora byggföretags typhus eller nationella upphandlingar eftersom de inte är anpassade till Lunds speciella krav. Det försvårar för att kunna bygga det som är billigt och som ändå anses som miljömässigt väldigt bra. En del av kraven är inte ens alltid bara av godo för miljön. Planerat krav på A för ljudisolering kräver till exempel kraftiga stommar med mer byggmaterial som inte byggs mellan lägenheterna idag. Om det kravet kommer in i Miljöbyggprogram Syds klass A så kan man säga att då kan man inte bygga hyresrätter.

Byggherredialogen

Om byggherredialogen tycker Ekelund att det är bra om LKF tidigt är med så att detaljplanerna är anpassade för husformer, tjocklekar och hyreshus med lite mindre lägenheter. Men han uppfattar inte att byggherredialogen har satt i gång än i för Brunnsberg. Han berättar att de än så länge mest haft information, föredrag och studiebesök i byggherredialogen, medan de på andra områden mer jobbat konkret med planerna, förslagen, tidplanen, genomförande och kraven. Ekelund menar att mötena egentligen inte är tidigare än vanligt om man ser till när byggstarten är planerad. Men dialogen om själva planeringen av området har inte riktigt kommit igång än. Istället har man pratat solenergi, parkering och många föredrag och studiebesök om miljö.

Ekelund menar att det finns en orealistisk tro om affärslokalerna i Brunnsbergsprogrammet. Han tror att de på sin höjd kan bygga någon liten närbutik, restaurang och damfrisör. Att de som jobbar på Eriksson handlar och går på jättemycket restauranger är Ekelund tveksam till. LKF skulle väldigt gärna se att det kom en massa lokaler men de tror inte på att det går. Han menar att man inte får verksamheter i bottenvåningen bara för att man vill det. De som bor där räcker inte som underlag och folk åker inte till Lund för att handla på Brunnsberg.

Han tror att det kommer att stridas om planen under flera år och bli en seg process men att bostadsområdet kommer genomföras oavsett vad som händer med resten på Brunnsberg. Dock ser Ekelund det som ett stort hinder om det inte blir fart på exploateringen.

För LKF:s del så kan vi säkert bygga hyresrätter men det är inte säkert att det går att sälja bostadsrätter och att det blir attraktivt. Tar inte marknaden till sig konceptet och köper bostadsrätter så faller idén.

Han menar att det gäller att få allting att snurra på, att man inte bör sätta ribban så högt att det blir för dyrt för att bo och köpa lägenheter. Då blir det ingen succé utan då kommer det att avstanna, bli en byggarbetsplats i 15 år och inget kul att bo här. LKF hoppas att det kan bli en positiv effekt av att de börjar bygga. Deras tomt ligger hyggligt bra med buss eller spårvagnsplats framför.

3.3.2 Affärsutvecklare på Skanska

Staffan Flycht representerar Skanska Nya Hem där de som sysslar med affärsutveckling har kontakten med berörda kommunerna. Affärsutvecklarens uppgift är att säkra nya intäktskällor i form av markförvärv, att bevisa hela det framtida värdet och lönsamheten i kalkyler. I Solbjer är marken inte förvärvat än på grund av att det inte finns någon detaljplan. Idag har Skanska en kommunal option som inte är juridiskt förpliktigande men när kommunen lämnar bud betraktas det som ganska säkert. När förvärvet är gjort och Skanska äger marken kommer någon annan på Skanska att ta över som representant i byggherresamtalen.

Av Skanskas totalt 11 000 kvadratmeter i Solbjer är hälften tänkt för bostadsrätter och hälften för kommersiella verksamheter som kontor. Solbjers geografiska läge i utkanten av Lund är en svår plats för byggherrarna för att det är en utmaning vid försäljning av bostadsrätter. Andra bostadsrätter på liknande lägen har inte haft en gynnsam prisutveckling och Skanskas traditionella lägenhetskunder köper oftast vid havsnära lägen. Därför måste de nu hitta en ny målgrupp som de inte har identifierat tidigare och se om tillräcklig betalningsförmåga finns. Att försöka tolka hur en livsstil ser ut som en arketyper för de som skulle bo där. En mycket tuff uppgift enligt Flycht.

Han tycker att kommunen har en stark ambition att det ska bli framtidens bostadsområde, att de gjort rätt i att skapa tät innerstadsbebyggelse för att det finns någon sorts attraktion i det, samtidigt som det inte får kosta för mycket pengar. Den framtida ESS-anläggningen och Science Village är någonting världsunikt men gröna ambitioner gäller vid all nyproduktion menar Flycht.

Byggherredialogen

Flycht berättar att Malmö har satt standarden för en väldigt hög dialogambition ända sedan Västra Hamnen och Bo01. Han vet inte om det beror på moden kring samhällsplanering eller om kommunen vill sätta mer kurs i saker.

Eva Dahlman har ju sitt förflutna i Västra Hamnen och har tagit med en hög dialogambition till Lund tror jag. Det här deltagandet är positivt på många sätt, men det kräver mycket av kommunen.

Flycht tycker det är svårt att ha någon synpunkt på kommunens organisationsform i projektet, Skanska värderar bara det som kommer ut av det och tempot i det. Kommunen iklär sig ett stort ansvar i att driva projektet på det här viset. Han beskriver hur det ofta slår honom på dialogmöten hur otroligt svårt det är att bara få fram detaljplaner. Att bygga stad är ingen lätt match. Just nu upplever Flycht att kommunens arbete har tappat tempo men att Skanska inte haft någon anledning att mana på tempot eftersom marknaden är väldigt svår. På mötena har kommunen haft teman, men efter att man har gått igenom temat så släpper man det, man leder det inte i mål. Flycht tycker fortfarande att kommunen måste axla den rollen och säger att projektchefen gett uttryck för att byggherregruppen själva måste organisera sig och ha egna möten där kommunen inte medverkar. Flycht tycker att det är för tidigt.

Flycht tror inte att de som byggherregrupp kan organisera sig själva förrän de fått måtten i detaljplanen så att de vet vilka förutsättningarna och kan börja stängas med varandra. Flycht upplever byggherredialogens aktörer som en bra sammansättning av individer och det har hela tiden känts som en öppen atmosfär. De har alla varit på en av kommunen organiserad och initierad studieresa för ett år sedan i delar av Schweiz-Österrike-Lichtenstein där de åkte runt och såg på olika lågenergibostäder och det arkitektoniska uttrycket i den del av Europa med högst ekonomisk tillväxt. Flycht tycker att det blev bra gruppdynamik så att berörda personer lärde känna varandra.

På frågan om just detta projekt upplevts som mer effektivt svarar Flycht att om en kommun är väldigt på hugget så är det för att där finns ingen stark efterfrågan.

[...] Men sen inbillar jag mig att det har mycket med de ledande politikerna och respektive tjänstemännen att göra, hur starka dom är, vad de får för tryck i maskineriet.

Flycht förstår inte riktigt den politiska processen när det gäller Brunnsnäs. Man kommer in med mycket frågetecken och då finns det ingen som kan lämna svar vilket Flycht upplever som lite förbryllande. Det kan bero på många saker och kanske finns det politiska motsättningar som tjänstemännen drabbas av. Han tror att ESS och Science Village har tagit mycket uppmärksamhet. På frågan om vad han tycker kommunen kunde göra svarar han att det nog hade gagnat dem att skänka bort marken i de första etapperna. Kommunen har uttryckt det som att om man är tidigt inne så ska man få köpa det till ett försiktigt marknadspris. Flycht skulle vilja ha det till att vara extremt försiktigt.

Om kommunen inte hade bjudit in till dialog hade det varit mycket svårt för Skanska att ta kontakt med andra byggherrar. Frågor om kundrelationer är svåra och lite känsliga vilket gör att personalen själva kan känna en viss ängslan om vad de kan göra och vad de absolut inte får göra. Dock skulle byggherrarna kunna samarbeta kring de praktiska frågorna kring bygget.

Jag tror nog generellt att oavsett vilket företag det gäller så måste en tredje part till som tar initiativet och så länge som kommunerna har planmonopol så är det ju så här det får gå till. [...] Vi kan tycka vad vi vill men vill inte kommunen så... Vi upplever ju alltid att vi är den svagare parten.

Eftersom kommunen har planmonopolet sitter de på all makt, säger Flycht. Dock är hans personliga reflektion (inte ett uttryck som representant för Skanska) att man inte kan låta kommersiella intressen driva samhällsutvecklingen själv.

Medborgardialogen

Ju mer information allmänheten och enskilda människor har, desto mindre otrygga och mer rationella blir de tror Flycht. Han har uppfattat medborgardialog som en modern trend, att det inom samhällsplanerarnas gebit är modernt att bjuda in till dialog. Dessa goda ambitioner kan vara svåra att leda i mål och risken är att det bara blir ännu mer ofokuserat och ännu mer synpunkter. Risken med att bjuda in till ännu mer synpunkter gör det ännu svårare att välja för de som ska fatta beslut och planera. För det andra kan de som blir inbjudna, folk i omgivningen få en falsk uppfattning om att de har mer påverkansmöjlighet än vad de har. Hamnar man i den situationen är det ännu större risk att de överklagar. Men när det gäller Brunnsnäs måste man få in i människors medvetande att det faktiskt finns en plats där så att de börjar lägga ihop Brunnsnäs och Solbjer med bostäder. Då finns det en mental beredskap sen när de väl ska börja marknadsföra alltihop.

3.4 Kommunpolitiker

Sist i den empiriska redovisningen presenteras vad kommunala politiker har svarat. För att underlätta för läsaren har svaren delats in i olika avsnitt med rubriker som visar hur svaret relaterar till frågeställningen. Avsnittet inleds med en heltidsanställd ledande politiker som är

med i majoritetspartiet Moderaterna som kommunalråd och ordförande i byggnadsnämnden. Därefter följer svaren från en fritidspolitiker som är ledamot i teknisk nämnd för det oppositionella Miljöpartiet och har ett politiskt engagemang även på statlig nivå.

3.4.1 Kommunalråd och ordförande i byggnadsnämnden (M)

Christer Wallin har en bakgrund som egen företagare, byggherre och 20 års erfarenhet som fritidspolitiker. Han har varit kommunalråd för majoritetspartiet Moderaterna i drygt ett år.

Organisationen

Wallin berättar att tjänstemännen som jobbar på kontoret för Brunnsnäs är anställda genom stadsbyggnadskontoret men de har klippt ut området och har en styrgrupp som är kopplad direkt till kommunstyrelsens arbetsutskott för att snabba upp processen och flytta upp besluten närmare fullmäktige. Wallin har fått ärva systemet och tror att det finns en del bland kommunens tjänstemän och politiker som menar att problem och långa diskussioner beror på dubbelkommandot. Många som sitter i byggnadsnämnden sitter även i kommunstyrelsen så de blir antingen jäviga eller får höra samma saker flera gånger. Ändå menar han att det behövs ett eget kontor för en så pass stor satsning, främst för att företaget och fastighetsägare som uppvaktar kommunen ska få snabbt besked om när de kan få bygga. Två enkla vägar in, näringslivsverksamheten eller Lund NE Brunnsnäs kontoret. På det viset kan politikerna få mer input tidigare, de kan lufta allting innan så att de vet att det är rätt så politiskt diskuterat innan de sätter igång, förklarar Wallin. Kanske blir det mer möten och diskussion men i det här fallet är det just det som de vill ha.

Projektgruppen är helt självständig och fysiskt utflyttad på ett eget kontor med Eva Dahlman och personal. Dahlman jobbar med frågor som berör Brunnsnäsområdet och som hänger ihop med annat som spåret och stationerna. Detta gör att det blir lite dyrare men Wallin tycker det är värt att sätta lite extra resurser på att göra detta. Beslutsprocessen går till så att byggnadsnämnden tittar och fastställer förslag från projektgruppen för att sedan förordas kommunstyrelsen att godkänna det. När de godkänt det så får Wallin tillbaka det igen så det förbereds ganska mycket. På det sättet är de säkra på att de får fram mer genomdiskuterade och troligen mer hållbara beslut. Skillnaden är att de har en politisk styrgrupp några steg tidigare som är en annan sammansättning än bara byggnadsnämnden. I den traditionella planprocessen sker allt istället på stadsbyggnadskontoret som ritar, diskuterar och godkänner

planerna själva rakt upp och ner i byggnadsnämnden. Bara de riktigt stora generella planerna som är mer av principiell natur går upp till fullmäktige.

Medborgardialog

Wallin berättar att eftersom han är van vid andra typer av organisationer tyckte han först att kommunal verksamhet var ett krångligt sätt att göra saker på. Men en demokratisk process ser helt annorlunda ut än det som ett ensamt företag ska göra.

Politiken har ett väldigt viktigt uppdrag i form av att se till att väldigt många får lämna sina synpunkter. Lundaborna är rätt duktiga och kreativa så kommunen måste kunna ta hand om och kanalisera alla de synpunkter som kommer in. Det kan vara allt ifrån oro, ibland befogad till riktigt bra idéer som måste tas om hand. Han berättar att det kommer in mycket synpunkter och idéer som ibland gör att projektet ändrar riktning. Även om Universitetet och Ideon inte har någonting direkt däruppe så har ett ord med i lagen, enligt Wallin. Han beskriver Brunnsberg som ett område med väldigt många inbjudna aktörer. Men det är vanligt i Lund, var de än är så har närboende ofta synpunkter och är berättigade sakägare. Men här har de fått lite extra utrymme i och med att de har haft två samråd som inte varit på detaljplanenivå utan för att diskutera idéer, skisser och planprogram.

Första gången Wallin var på möte med bostadsrättsföreningen Djingis Kahn blev han lite ställd för att stämningen var väldigt upprörd och det hade blivit mycket missförstånd, även från politiker som bodde i området som borde veta bättre. Ändå säger Wallin att det har blivit en bra dialog, att de har diskuterat igenom vad som gäller även om det helt klart fortfarande finns skillnader i synpunkter. Eventuellt kommer de bygga lägre än vad det stod i idéskisserna.

Dialogerna är till för att det inte ska bli så hysteriska debatter menar Wallin. Han upplever att det är mer sansat nu. Det är helt tydligt att de boende vill fortfarande att det ska vara åker därute men Wallin har klargjort att det enda de kan lova är att det inte kan fortsätta vara åker där uppe. Men kommunen ska vara varlig och göra det attraktivt och hållbart.

När det gäller nyttan med mer medborgardialog anser Wallin att det är jätteviktigt att få fram alla synpunkter i det här fallet eftersom det är en helt ny stad de gör. Men när det gäller att exploatera marken över huvud taget menar Wallin att det redan är ett demokratiskt fattat

beslut. Detta ska byggas och det har vi (S och M) varit överens om i åtminstone tre, fyra perioder bakåt i tiden utan att bli en särskild valfråga. De synpunkter som blir minst tillgodosedda är säkert dom som har åsikter av extrem karaktär som att vi inte ska bygga någonting alls. De tycker sig nog inte vara speciellt hörda. Men för att slippa överklaganden är många av de andra synpunkterna väldigt viktiga att ha med. Wallin tycker detsamma gäller alla stora planer, han nämner exempelvis Klostergårdsplanen som tog skitlång tid men det var det värt för att den blev bättre förankrad och sista gången den var uppe så blev det inget överklagande. Han tycker att detta visar hur man kan komma vidare och göra det bättre utan att det ramlar ner nya överklagande. Han tillägger att gruppen, personen eller fastighetsägaren sedan går vidare av rent missnöje.

3.4.2 Opposition, ledamot i teknisk nämnd (MP)

Karin Svensson Smith arbetar som lärare, är deltidspolitiker i Lund och har politisk erfarenhet från riksdagsnivå.

Om projektets organisation

Svensson Smith ger uttryck för att det finns en utspridd irritation i både byggnadsnämnden och tekniska nämnden på hur planeringen har gått till. I och med att kommunstyrelsens arbetsutskott har utsett sig själva till styrgrupp så för de diskussionerna med projektgruppen, trots att de ansvarar för alla frågor i kommunen som ekonomi, barnomsorg och sociala frågor. Svensson Smith menar att kommunstyrelsens arbetsutskott aldrig hinner specialstudera eller sätta sig in i specifika områden som rör Brunnsberg såsom kollektivtrafiken eller byggnadsstrukturer.

Dessutom hör folk normalt sett av sig till Tekniska nämndens ledamöter med frågor om trafik och till Byggnadsnämndens ledamöter om byggande. Som det är nu blir det knepigt för dem i Tekniska nämnden att säga hur styrningen går till, att spårvagnsutbyggnad inte styrs av dem utan av kommunstyrelsens arbetsutskott. Hon gissar att det är motsvarande för politikerna i Byggnadsnämnden när det gäller utbyggnaden av Lund NE. Så de med fackkunskaper på förvaltningarna får läsa i Sydsvenskan om besluten som tagits inom deras professionsfrågor, inom områden som de annars ansvarar för i kommunen. På så vis är facknämnderna ”fråntagna” eller ”sidsteppade” av kommunstyrelsens arbetsutskott. Hon uttrycker ändå att det

går att förstå hur ledningen resonerar för att det här projektet är väldigt flashigt och ESS är ett internationellt projekt.

I en vanlig planprocess beskriver hon att frågorna i översiktsplan och kollektivtrafikplan skulle gå till förvaltningarna från början och sedan beredas i facknämnderna, sedan till kommunstyrelse och sist till fullmäktige för beslut.

Det är så alla andra ärenden går. Just på spårvagnen och det här Brunnsnshög så har se utsett sig själva till styrgrupp. Jag tycker inte det är så lyckat för det blir ett steg till. Om nu människor ska kunna påverka det här och man ska ha en demokratisk planprocess, så det känns inte så jätte bra.

Hon önskar att skillnaden i målsättningarna mellan förvaltningarna vore större. Exempelvis har miljöförvaltningen inte beaktat sina facksynpunkter eller tagit fram ett tillräckligt underlag om bullernivåer menar hon. Vilka underlag besluten bygger på är ytterligare ett argument för att den här styrformen blir mindre demokratisk än i vanliga fall. I och med att man gjort kommunstyrelsens arbetsgrupp som styrgrupp för Lund NE så suddar man ut det som borde vara renodlade fackunderlag menar Svensson Smith. Olika perspektiv som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige borde ha som ett gemensamt underlag försvinner trots att det är där sammanvägningen mellan olika aspekter ska ske.

Det är ingen slump att beslutsprocessen för Brunnsnshög ser ut som den gör och Svensson Smith är starkt kritisk till organiseringen. Hon förklarar att om hon befunnit sig i majoritet så hade hon absolut gått emot den här sortens planering. Framförallt anser hon att den inte är särskilt demokratisk.

Men ur ett demokratiskt perspektiv är det en poäng att det kommer direkt till nämnden istället för att det ska gå igenom hela hierarkin upp till kommunstyrelsen. [...] det gör att när folk blir omkopplade och bortkopplade ett antal gånger så ger de flesta upp. Så det är ett sätt att försvåra för en demokratisk planering.

Medborgardialog

Svensson Smith tycker att det borde läggas mer kraft på att ha en dialog med medborgarna och med Lunds Universitet brett. När det gäller hur projektgruppen för Brunnsnshög har hanterat medborgardialogen med grannarna i Djingis Kahn tycker hon att det finns mer att

önska. Hon är besviken på hur den har präglats av uppifrån, top-down planering och ensidighet bara för att få dialogerna överstökade där det är tveksamt hur de boendes synpunkter ska beaktas. Hon hänvisar till utställningen av Science Village på centralen som ”landskapsarkitektdrömmar” och menar att det inte är ett dugg influerat av synpunkter som kommit från de som bor vid Brunnsnäs. De inte ritat in den nya motorvägsavfarten, något som hon misstänker är för att de vet att grannarna inte är så himla glada i nya vägar. Hon tycker även att projektgruppen inte sitter inne på den kunskap som den egentligen behöver, som till exempel vetskapen om att det statliga vägnätet sköts av trafikverket.

Ja här har de suttit i sin bubbla på Lund NE och inte koordinerat sina planer med trafikverket och det är ganska illavarslande för det här finns inte med i trafikverkets plan. Så det hade varit smartare om de hade haft dialog, inte bara med byggherrarna utan med alla som faktiskt har makt och inflytande över det hela, och då är trafikverket en oerhört viktig part.

Svensson Smith menar att kommunen har planerat en viss motorvägsavfart, medan trafikverket i sin förstudie har projekterat för en annan. Att projektgruppen missat dialogen med trafikverket talar för att tekniska nämnden borde haft mandatet att påbörja planeringen, menar hon.

3.5 Organisationen i Lunds kommun

Hur en kommun organiserar sina förvaltningar och nämnder skiljer sig åt mellan kommuner och beroende på vilken fråga och vilken beslutanderätt instansen har så hamnar ärenden antingen i fullmäktige, styrelse, nämnd eller hos tjänstemän. Nämnder, styrelse och fullmäktige måste ha allmänna handlingar från sina möten, ett protokoll tillgängligt för alla som innehåller närvarande ledamöter, ärendets art, yrkanden, förslag och de beslut som fattades (Lunds Kommuns hemsida, Kommunens organisation). Lunds kommun har organiserat sina chefer, tjänstemän, förvaltningar och nämnder enligt detta organisationsschema (Se figur 11, Lunds kommuns organisation).

Kommunstyrelsen har som uppdrag att bland annat övergripande ansvara för utvecklingen av den kommunala verksamheten, ansvara för särskilda verksamheter, leda och samordna kommunens angelägenheter, strategiska frågor med ett kommungemensamt helhetsperspektiv, övervaka mål och planera förvaltningen (Lunds kommuns hemsida, Kommunens

organisation). Bland kommunstyrelsens ledamöter sitter Mats Helmfrid (M) som ordförande, Christer Wallin (M) är vice ordförande och Anders Almgren (S) är andre vice ordförande.

I Lunds kommun finns under kommunstyrelsen en byggnadsnämnd, teknisk nämnd och miljönämnd med tillhörande stadsbyggnadskontor, teknisk förvaltning och miljöförvaltning (Se figur 11). Som ett kommunägt bolag finns även Lunds Kommuns Fastighets AB. Byggnadsnämnden ansvarar för infrastruktur- och trafikplanering, kulturminnesvård, grönstruktur, tillgänglighetsfrågor och den fysiska planeringen. De utarbetar via sitt stadsbyggnadskontor översiktsplanen, fördjupningar av ÖP, områdesbestämmelser och detaljplaner. Utöver detta ansvarar de för upplysningar och råd till allmänheten, företag och organisationer (Lunds Kommuns hemsida, Kommunens organisation). Tekniska nämnden ansvarar för exploatering av bostads- och företagsområden, förvaltning av kommunens markreserv, kollektivtrafik, park, natur- och skogsområden, väghållning inklusive bullersanering, trafikplanering och offentligplatser, gatu- och trafiksäkerhet inklusive gång- och cykelbanor, torg och parkeringsplatser. Den tekniska förvaltningen handhar mark, exploatering, kollektivtrafik, gator, torg, trafik, park- natur- och skogsområden (Lunds Kommuns hemsida, Kommunens organisation).

Med den här förvaltningsorganisationen innebär det att ett vanligt byggprojekt som handlar om enkelt eller normalt förfarande hamnar via stadsbyggnadsförvaltningen på stadsbyggnadskontorets bord och därefter fattas beslut om ärendet i stadsbyggnadsnämnden. Skulle ärendet gälla trafik kan det på liknande vis gå genom tekniska förvaltningen till gatukontoret eller om miljö via miljöförvaltningen till miljökontoret för att sedan fatta beslut i tekniska nämnden eller miljönämnden.

I Brunnskögsprojektet har kommunen ordnat en ny styrform som innebär att Brunnskögsprojektets organisation är centralt placerad i kommunen med kommunstyrelsen som ett direkt beslutande organ. I det undersökta fallet har kommunen anställt en projektchef utifrån som har fått intern personal från stadsbyggnadskontoret och tekniska förvaltningen till projektgruppen för Brunnskög. Projektgruppen har därmed tagit över vissa uppgifter från byggnadsnämnden och tekniska nämnden och numera tar frågor istället upp i en ledningsgrupp som ligger under kommunstyrelsen. Denna styrgrupp består av, förutom projektchefen, de tre förvaltningsdirektörerna kommundirektören, stadsbyggnadsdirektören och tekniska direktören. På så vis når inte projektgruppens förslag förvaltningskontoren med

sin specifika expertis förrän kommunstyrelsen har fattat beslut. Annars brukar byggnadsnämnden vara styrgrupp för byggprojekt.

Förvaltningarna äger därmed inte sina vanliga sakfrågor utan får ta del av förslag senare i beslutsprocessen än vad de brukar. Kommunstyrelsen ger projektchefen uppdrag som hon delegerar till sin egen projektgrupp (Se Figur 10, Beslutsmodell för Brunnsbög). Som beskrivits av respondenter ovan skapar denna organisation svårigheter med att legitimera planerna inom kommunen och nämndpolitiker har uttryckts missnöje för att kommunstyrelsen har fråntagit dem beslut. Det brukar vara så att kommunstyrelsen ger ett uppdrag till byggnadsnämnden, exempelvis att göra en fördjupad ÖP om Brunnsbög. Då brukar nämnden rösta om tjänstemännens produkt först, innan förslaget går vidare till kommunstyrelsen. Nu går det till kommunstyrelsen direkt vilket förbryllar byggnadsnämnden som känner det som sitt ansvarsområde.

Projektgruppen håller just nu på att ta fram en detaljplan för det nya kvarteret Solbjer i Brunnsbögssområdet, något de måste göra i och med att de önskar se en utbyggnad av en ny sammanhållen stadsdel med gemensamma fysiska anordningar. En fördjupad översiktsplan för Brunnsbög har funnits ute för samråd sedan april 2012. Den 11 juni skulle tiden för att komma med synpunkter gå ut. Sakägare i form av representanter från bostadsrättsföreningen Djingis Khan ansåg dock att de närboende involverats för sent i processen, att de inte fått någon information hemskickad och att planen forcerats. De ville därför ha en extra månad på sig för att kunna komma in med synpunkter. Kommunens översiktsplanechef ansåg att kommunen hade följt reglerna, att de hade annonserat på sin hemsida och i dagspress. Ändå förlängde kommunen remisstiden med en månad för att kunna ha ytterligare dialog med de som är engagerade (Efter Arbetet s. 9 15/6-12).

4. ANALYS

I analysdelen tolkas det insamlade materialet med hjälp av det teoretiska ramverket. Dannestams avhandling *Stadspolitik i Malmö - politikens meningsskapande och materialitet* används för att tolka om man i Lund har använt sig av särskilda organisatoriska strategier samt vilka aktörer och processer som påverkat hur de institutionella förhållandena organiseras. Artikeln av Swyngedouw et. al. (2002) används för att se om Lund NE Brunshög visar upp organisatoriska likheter med andra stadsutvecklingsprojekt i Europa. För att se vilka bakomliggande ideal som projektets planering präglas av används planeringsteoretiska ansatser beskrivna av Khakee (2000) och Allmendinger (2009). Inledningsvis besvaras hur planeringen av Brunshög organiseras för att därefter gå in på hur berörda tjänstemän och politiker upplever organiseringen. Efter det besvaras hur byggherredialog hanteras och upplevs för att till sist tolka svaren om hur medborgardialog hanteras och upplevs. Avsnittet är således indelat efter samma ordning som frågeställningen.

4.1 Projektets organisering

Följande avsnitt svarar på frågan om hur Brunshögsprojektet har organiserats i kommunen.

Det har visat sig att projektgruppen arbetar dels med stadsbyggnadskontorets traditionella frågor för det utklippta området Brunshög och dels med mer näringsinriktade arrangemang. Projektgruppen är helt självständig och fysiskt utflyttad på ett eget kontor med projektchef som jobbar med flera olika frågor som berör hela det geografiska området. Projektgruppen består under våren 2012 av projektchef, exploateringsingenjör, planarkitekt, kommunikatör och processledare för medborgardialog. Projektet är organiserat centralt i kommunen med en styrgrupp som är kopplad direkt till kommunstyrelsens arbetsutskott (För organisationskarta, se Figur 10). I ledningsgruppen tas svåra frågor upp som inte kommer någonvart. Här sitter kommundirektören, stadsbyggnadsdirektören, tekniska direktören och projektchefen. Både byggnadsnämnden och kommunstyrelsen måste godkänna de förslag projektgruppen kommit med men en politisk styrgrupp får insyn i projektet några steg tidigare än byggnadsnämnden.

I den traditionella planprocessen sker allt på stadsbyggnadskontoret som skapar planerna och sedan godkänns det i byggnadsnämnden. Stora, generella planer tas upp i fullmäktige.

Annars är det ofta organiserat så att en planarkitekt tillsammans med en exploateringsingenjör är projektledare för detaljplanen och de beställer tekniska konsultuppdrag.

Stadsbyggnadskontorets planavdelning har en planchef och en ledningsgrupp som regelbundet träffar tjänstemännen. I Brunnskögsprojektet har man istället en projektchef som är anställd på kommunkontoret och en egen budget. Nu tas strategiska frågor upp i ledningsgruppen för Lund NE Brunnskög istället. En oppositionell ledamot beskriver en vanlig planprocess som att frågorna i planerna går till förvaltningarna från början och sedan bereds de i facknämnderna, sedan till kommunstyrelse och sist till fullmäktige för beslut. Men just för Brunnskög så har kommunstyrelsens arbetsutskott utsett sig själva till styrgrupp.

Det blir tydligt att Brunnskög hanteras på ett liknande sätt som andra Europeiska megaprojekt för att organiseringen kring det präglas av undantagsregler och favoriserande. Däremot framstår det inte som att projektet underordnas regulativa normer då besluten likväl genomgår samma förvaltningsnämnd som sig bör och besluten fattas fortfarande i formella kanaler.

4.1.1 Upplevelser av organiseringen

Avsnittet nedan svarar på hur organiseringen av Brunnskögsprojektet har upplevts.

Positiva uppfattningar som framkommit om organiseringen är att toppjänsmännen är ansvariga på ett tydligt sätt och det blir en kort beslutsväg. Andra fördelar som påträffats är att de som arbetar på projektet koncentrerar all energi till uppgift. Eller att man får insyn i andras arbete och får en förståelse för varandra. Därmed blir man mindre ifrågasatt överlämningarna går smidigare. Det har även framgått att formen är bra för att kunna enas om övergripande inriktningar och mål.

Negativa uppfattningar som framkommit om organiseringen är att det skapats ett dubbelkommando som leder till långa diskussioner och att politiker som sitter i både byggnadsnämnd och kommunstyrelse blir jäviga. Det blir jätterörigt med den omvända ordningen då planer utvecklade av projektgruppen går till kommunstyrelsen trots att det är byggnadsnämnden som gett dem uppdraget att skapa den. Det finns inarbetade synsätt och en professionalitet hos de olika yrkeskategorierna som gör att vissa sakfrågor är väldigt svårlösta. Organisationsformen är inte så mogen för genomförandefrågor då det inte finns någon färdig apparat för att ta fram plandokument som det gör på stadsbyggnadskontoret och beslut kan

dra ut på tiden på grund av att politikerna inte hunnit sätta sig in i allt. Processledaren för medborgardialog finner ändå att det finns en demokratisk poäng i att byråkratin är lite trög men önskar att besluten hade tagits snabbare.

Tekniska ledamotens kritik mot hur planeringen har gått till är allvarlig men bekräftar vad processledaren för medborgardialog har sagt. När kommunstyrelsens arbetsutskott inte hinner specialstudera specifika områden blir det brister i de planer som framställs och kunskap går förlorad. Att folk inte vet var de ska vända sig kan i längden bli ett demokratiskt problem då de inte orkar engagera sig mer och på så sätt är den här organisationsformen ett sätt att försvåra för en demokratisk planering. Oppositionspolitikern argumenterar för att tekniska nämnden borde haft mandatet att påbörja planeringen, att projektgruppen missat dialogen med trafikverket tycker hon talar för detta.

En annan nackdel som upplevts är risken för att inte får några influenser utifrån och svårigheter att legitimera planerna. Projektchefen berättar om att det finns risk för ökade motsättningar mellan förvaltningarna om man inte lyckas legitimera i organisationen vad projektgruppen gör. Detta illustrerar svårigheter med att förankra och institutionalisera den selekterade diskursen kring Brunnsnäs och strategin att kringgå gängse normer i planeringen. Det har även framgått att det bland vissa politiker finns ett missnöje över att kommunstyrelsen har tagit över vissa beslut. Byggherrerepresentanter har upplevt det som förbryllande när det gäller den politiska processen för Brunnsnäs, att ingen kan lämna tydliga svar på frågor. Affärsutvecklaren tror att mycket handlingskraft i kommunen beror på individers bakgrund, vilja och intresse. Detta framhäver betydelsen av ledande aktörer med tillgång till resurser för att få handlingskraft snarare än politiska ställningstaganden.

Planarkitekten upplever organisationsformen som en läroprocess för att samarbeta och hitta sina roller medan processledaren för medborgardialog upplever de kända konflikter som finns mellan förvaltningarnas intressen som i grunden bra. Dessa två uppfattningar om intressekonflikter som en nödvändighet och planeringsformen som en lärandeprocess visar på ett helhetstänkande i stil med kommunikativ planering. Det är långt ifrån ett professionellt egenintresse och att man rationellt kan komma fram till rätt beslut.

Organisationsformen rättfärdigas med att satsningen är så pass stor så att det krävs ett eget kontor. Även det faktum att Brunnsnäs befinner sig på flera olika skalor samtidigt gör sig

synligt i rättfärdiganden. Det finns en tanke om andras förväntningar på stadens förmåga i och med etablerandet av forskningsanläggningar som förväntas ska ge spridningseffekter och försvara stadens ställning i den internationella konkurrensen. Ett annat argument är att organisationsformen förväntas leda till minskat stuprörstänkande. Att det tar extra resurser och blir dyrare för kommunen tycker kommunalrådet att det är värt. Han för fram argument om att de troligen får fram mer hållbara beslut och kan säkerställa en genomdiskuterad politik med fler möten. Detta argument lutar mot en mer kommunikativ planering och strategin framstår i mångt och mycket som ett sätt att ingå i diskurskoalitioner och förankra en viss politik över blockgränser. Samtidigt är främsta orsaken till att ordna en särskild projektgrupp enligt kommunalrådet att företag och fastighetsägare som uppvaktar kommunen snabbt ska få besked om när de kan få bygga, som ett komplement till näringslivsverksamheten. Detta bekräftar kommunens stadspolitiska roll.

Något som bekräftar att det är de redan inbjudna elitaktörerna som formar diskurskoalitioner är att projektchefen inte prioriterar att behålla andra förvaltningar på gott humör. Däremot är det viktigare att hålla oppositionella politiker och inbjudna byggherrar väl inställda. Flera respondenter har bekräftat en politisk enighet om Brunnsög och kommunalrådet beskriver de små politiska skillnaderna som naturlig, klassisk oppositionspolitik som går ut på överbud som inte leder till någonting mer än lite skrivelser. Han uppfattar ingen skillnad mellan Moderaterna och Socialdemokraterna kring den annars omtvistade frågan trafikplaneringen. Projektgruppen försöker aktivt förankra och tillmötesgå bägge blocken och de vill möta oppositionens synpunkter för att undvika en tvärvändning efter nästa valresultat. Projektchefen beskriver en strategi som går ut på att lusläsa remissvar och yttranden från oppositionen för att se om den borgerliga majoriteten kan acceptera en breddning i planen.

Detta visar att planeringen präglas av en selektiv dialogplanering där andra förvaltningars missnöje med processen är sekundär att undanröja eventuella hinder vid mandatskifte. Den kommunikativa planeringen framhävs då en bred uppslutning av besluten anses viktig, åtminstone mellan de två största partierna Socialdemokrater och Moderater.

4.2 Byggherredialog

Följande avsnitt svarar på hur byggherredialogen för kvarteret Solbjer har organiserats.

För kvarteret Solbjer är en detaljplan på väg att utarbetas under våren och kommunen har tagit initiativ och sammankallat till möten med byggherrarna. Gruppen samlas kring frågor om exempelvis design och marknadsföring. Projektchefen argumenterar för att marken är ett strategiskt instrument för Lunds utveckling som ska gynna och öka värdet för Lunds invånare. Det sätt som kommunen använt för att teckna avtalen med byggherrarna är att skicka ut en särskild broschyr där kommunen visar vad de är ute efter. Kommunen har inte låtit byggrätterna gå till högst bjudande och det finns konkurrensregler för detta som gör att man kan bli granskad, hamna i domstol och få backning. Detta innebär enligt byggnadsnämndens ordförande ett undantag från regelverket då det inte är förenligt med nya PBL att kommunen fastställer priser. Denna ”noggrannhet” i valet av byggherrar skulle också kunna vara en strategi för selektering av en viss diskurs och bildandet av diskurskoalitioner. VD för det kommunala bostadsbolaget och affärsutvecklaren på Skanska bekräftar varandras bild av att skillnaden från andra byggherredialoger är att de mest haft information, föredrag och studiebesök hittills. De har åkt på studieresa till en ekonomiskt välmående del av Europa för att hämta inspiration och lära känna varandra. Andra byggherremöten handlar mer om det konkreta planarbetet, förslag, tidplan, genomförande och krav.

4.2.1 Upplevelser av byggherredialogen

Avsnittet nedan svarar på hur byggherredialogen för kvarteret Solbjer har upplevts.

Projektchefen upplever byggherredialogens möten är till för att hitta en väg fram, som ett sätt att bli entusiastisk, satsa tillsammans, vara möjliggörare och inte bara stenhård förhandlare. Här märks tydliga drag av kommunikativ planering men även formandet av diskurskoalitioner. En av anledningarna till att Lunds kommun vill anställa personer med erfarenhet från Västra Hamnen kan vara det värdefulla nätverket de tar med sig av byggherrar som intresserar sig för miljövänligt byggande. Byggherrarna är då redan frälsta inom den diskurs kommunen selekterat och kan då lättare komma att bli diskursiva bärare och hjälpa till att sprida och institutionalisera kommunens idéer om Solbjer när det marknadsför projektet gemensamt. Det illustrerar samtidigt hur projektets genomförande präglas av pilotprojekt med ny miljöteknik inom byggande i det här fallet.

Affärsutvecklarens upplevelse av sina konkurrenter som en väldigt bra sammansättning av individer med en öppen atmosfär bekräftar bilden av de kommunikativa dragen i planeringen.

Att kommunen organiserat en studieresa tyder på att kommunen verkligen har lagt mycket resurser för att skapa långsiktiga relationer. Detta kan ge ett intryck av att en ny diskurskoalition precis håller på att bildas som är i en selekteringsfas där de tillsammans ska komma fram till vilka värden Solbjer ska präglas av. Det påvisar även en form av favoriserande och undantagsregler i och med att relationen mellan kommun och privata aktörer ser annorlunda ut.

I ett citat från projektchefen kan man se en så pass explicit koppling till Dannestams resonemang att man kan misstänka att boken är känd av respondenten. Där nämner hon hur stadens används som ett varumärke för att skapa arbetstillfällen, att byggandet blir en politisk aktivitet och att dialogerna går ut på att på med sig folk som en del av en politik.

Kommunalrådet bekräftar den stadspolitiska rollen i och med att projektgruppen ska servera företagen och lotsa dem om var de är på väg och var de vill. Samtidigt bekräftar VD:n för LKF att det bara blir ett lyckat projekt om det finns en marknad för det och Skanskas representant önskar att man gav bort marken till privata aktörer men är positivt till kommunens val av tät innerstadsbebyggelse.

Nog finns det argument för att Brunnsbrog är ett stadspolitiskt projekt men det finns även saker som talar för att kommunen inte helt och hållet anpassar sig efter ekonomiska intressen. De svårigheter som framkommit om byggherredialogen är att det är resurskrävande och av varierande intresse för byggherrarna, att den fördröjs för att detaljplanen inte finns, att det finns risk för att konjunkturläget och marknadsprognoser sätter stopp för att komma igång. VD:n för LKF berättar att det kommunala fastighetsbolaget har blivit tilldelade tomter på några av de bästa lägena och att de kommer bygga sin del av kvarteret med höga miljöambitioner. I markanvisningsavtalet ställs högre miljökrav på alla byggherrar i Solbjer och här får kommunen hitta en balans i sina målsättningar så att byggandet ändå kan bli av.

4.3 Medborgardialog

Nedanstående text svarar på hur medborgardialogen för Brunnsbrog har organiserats.

Processledaren för medborgardialogen beskriver uppkomsten av sin tjänst som att ledningen inte tycker att den vanliga samrådsprocessen räcker till för en helt ny stadsdel.

Grannar och närboende är per automatik viktiga för att lagstiftningen kräver det men detta arbete med medborgardialog sker utöver samrådet i PBL. Det går ut på att långsiktigt blanda

in lundabor i en dialog om Brunns Högs utveckling och vårens samtal sker med folk som är intresserade av miljöfrågor. Andra grupper de tänkt på är utbytesstudenter eller gästforskare som har lite andra behov. På hemsidan läggs information om vad de jobbar med just nu och de genomför kontinuerliga event framöver. De försöker även efter samtal med invånare se hur de kan göra om planen för att minska missförstånd och lösa problematiken med felplacerade hus. Steg för steg försöker de närma sig ett mer äkta deltagande menar processledaren men än så länge handlar det mest om informationsspridning.

4.3.1 Upplevelser av medborgardialogen

Avsnittet som följer svarar på hur projektets medborgardialog har upplevts.

Processledare menar att han inte tycker att vissa grupper per automatik är viktigare än en andra, ändå är det särskilda grupper som kommunen valt att rikta in sig på i ett mycket tidigt skede. Just nu för de dialog med en speciell typ av människor som tycker det är spännande och intressant med hållbarhetsfrågor och som anses viktiga som "early adapters". Dessa utpekade målgrupper skulle också kunna bli potentiella kunder till Skanska och det framgår att processledaren är medveten om byggherrarnas kundanalyser. Detta kan även kopplas till att projektchefen menar att aktiviteter som sprider informationen om framtida bostadsköp är uppskattade av byggherrarna. Här finner vi alltså ytterligare strategier från diskurskoalitionen för att hitta diskursiva bärare och försök att förankra och skapa handlingskraft kring hållbarhetsdiskursen. Kanske är det så att medborgardialogen fungerar som ett marknadsföringsredskap, en strategi för att sprida en diskurs bland betydelsefulla, önskvärda målgrupper. Detta pekar även på vad Swyngedouw et al. (2002) kallar för ett falskt dialogarbete där stadsutvecklingsprojekten egentligen inte vänder sig till vem som helst utan där de inbjudna grupperna är noggrant utvalda. Ändå framstår dialogarbetet som en stor utmaning och det är svårt att hävda att kommunen inte försöker så gott de kan för att sprida vad som görs och hur man kan påverka.

Medborgardialogsatsningen framstår som ett önskemål från tjänstemannahåll snarare än en politisk målsättning. Bevis för detta är dels att det inte finns någon utarbetad policy i kommunen och projektchefen verkar mycket mer engagerad och kan bättre motivera satsningen än vad kommunalrådet kan. Dessutom fattas de flesta beslut inom medborgardialogområdet av projektchefen och behöver sällan föras vidare politiskt.

Fördelar som framkommit om medborgardialogen är att dialogarbetet förbättrar planer, att den kan behandla större frågor än de som normalt tas upp i samråd, att det är ett tillfälle att hitta nya sätt att diskutera på, folk får kännedom om Brunnsnäs. Att få in Brunnsnäs i människors medvetande så att de börjar lägga ihop Brunnsnäs och Solbjör med bostäder ser Skanskas affärsutvecklare verkligen som positivt eftersom det gagnar försäljningen. Lite speciellt låter det ändå att Skanska fått besked om olika medborgardialogsaktiviteter som vandringar och inblandningar i kulturnatten. Varför är egentligen kommunens arbete för utökad direktdemokrati av så högt intresse för privata aktörer?

Negativa upplevelser som påträffats av projektgruppen och ledande politiker är protester som beror på missförstånd, en dåligt attityd emot Solbjör och problematiken kring att kommunicera om Brunnsnäs.

Synen på vilken hänsyn som tas till de synpunkter som kommer in från dialogmöten skiljer sig i stort från varandra. Intressant är att den som arbetar med medborgardialog tycker att man tar stor hänsyn till synpunkter medan projektchefen menar att de aldrig tas hänsyn till utan bara skrivs ner. Affärsutvecklaren ser det både som negativt och positivt och refererar till att fler diskussionsmöten leder till NIMBYISM (Not in my back yard) medan en politiker som är granne till den nya stadsdelen tycker dialogen präglas av top-down planering.

Alltså framstår samråden både som spel för kulisserna utan någon reell inverkan på planens utformning och som ett betydelsefullt redskap för planerarna att nå kunskap från vardagsexperter.

Flera respondenter har talat om medborgardialog som något komplext. Bland de dilemman som nämnts är dels att Lundabor kanske inte är genuint intresserade i planeringen och vem är då tjänstemännen att säga att de borde vara det? Ett annat är hur man gör planeringen så intressant som möjligt trots tids och rumspektivet. Att en oppositionell politiker beskriver granskningen (kallades tidigare utställning) av Science Village som ”landskapsarkitektdrömmar” talar för att vissa förvaltningskonflikter är djupgående.

Kommunalrådet visar en mer instrumentell syn på dialogerna, att diskussionerna ska bli överstöcade så att invånarna ska uppleva att de får tala om vad de känner trots att allt redan är förutbestämt. Hans menar att dialogerna är att de är till för att det inte ska bli så hysteriska debatter vilket visar på helt andra argument än projektledaren och processledaren. Kanske är

det inte helt lätt för tjänstemännen att förankra den här strategin inom planeringen bland politikerna även om de vunnit accept. Det är en form som kan utmana politikernas maktposition när det ges ytterligare möjligheter att ställa dem mot väggen. Projektchefen vill diskutera viktiga, svåra frågor som 'den goda jorden' och trafiken i Brunnshög med debattkvällar men tänker sig för så att de inte riskerar att inte ha politikerna med sig. Om projektets utformning framställs som politiska val istället för ekonomiska måsten så kanske den uppbyggda koalitionen riskerar att brytas och diskursen falla isär.

Något som kommunalrådet vänder sig starkt emot är just de som vill bevara god åkermark. Han hittar flera motargument och kallar dem för åsikter av extrem karaktär. Till och med länsstyrelsens eventuella bestämmelser är ett hjärnspöke. Projektchefen är istället övertygad om att de åsikter som kommunalrådet idag kallar för extrema kommer besannas i form av ett riksintresse för god jord. Kommunalrådet lutar sig mer åt det representativa systemets ramar som säger att exploateringen av god jord redan är ett demokratiskt fattat beslut.

Tjänstemännen i projektgruppen vill å sin sida låta medborgare ventilera dessa heta diskussionsämnen för att kunna vässa argumenten. Därmed resonerar de utifrån olika teoretiska ansatser om planering och det finns ett spänningsfält mellan pragmatisk, rationell planering och mer kommunikativa synsätt.

5. SLUTSATSER & DISKUSSION

Följande avsnitt är dels en sammanfattning av vad som framkommit i analysen samt en diskussion om vad detta resultat kan innebära och få för konsekvenser.

Ledande tjänstemän och politiker har i intervjusvar resonerar i termer av att stadens måste hävda sig i en internationell konkurrens och det framstår som att en av kommunens prioriterade roller är att underlätta för privata byggföretag och näringsliv. Detta talar för att den ekonomiska tillväxten som utgångspunkt har blivit en naturlig del av den kommunala verksamheten och mål kring välfärd, miljö och allmännyttan visar sig enbart genomförbara om det samtidigt finns vinstmarginaler i beräkningarna. Tillsammans utgör denna syn på kommunens roll ett argument för att Lund North East/ Brunnsnäs är ett projekt präglad av stadspolitik.

Projektet har visat sig ha flera likheter med teorier av Swyngedouw et al. som redogör för hur Europeiska stadsutvecklingsprojekt organiseras idag. Projektets beslutsordning utgör ett undantag från hur det annars brukar se ut inom kommunens byggfrågor, något som rättfärdigas med argument om flexibilitet, effektivitet, tidsåtgång och skalnivåer. Att högre organ som kommunstyrelsen är tillsatt som styrgrupp istället för någon av nämnderna är tecken på att projektet präglas av favorisering. Det har även gjorts undantag från normativa regelverk när det kommer till utlåtande av markrätter. I samband med att kommunen velat locka till sig de bästa förslagen från lite mer exklusiva byggherrar har de valt ett mer offensivt tillvägagångssätt genom att själva vända sig till privata företag för att få in intresseanmälningar. Detta har inte varit helt riskfritt utan kunde ha lett till böter, något som kommunen vill undvika i framtiden. Det har dock inte kunnat bekräftas av berörda tjänstemän och politiker att det på det här sättet med den här organisationsformen faktiskt blivit mer effektivt och flexibelt. Snarare har det framstått som en komplicerad beslutsordning och styrformen är inte helt institutionaliserad. Genomförandet har visat sig ha en karaktär av pilotprojekt eftersom flera byggherrar särskilt har valts ut för att de vill testa nytt och bygga på ett annorlunda, nytänkande sätt. Även dialogen med invånarna präglas av annorlunda former för diskussioner än den vanliga planprocessen. Illustrativa exempel och tjugiga arkitektbilder är i sig inget ovanligt, men här har det varit ett förekommande fenomen att ladda de offentliga dokumenten med bilder från andra platser som redan finns runt om i

världen samt idéskisser som gör att man lätt kan tro att platsen redan är planerad och klar. Byggherrarna har dessutom bjudits på diverse studieresor och temadagar för att inspireras vilket även det visar hur projektet använder sig av illustrativa exempel i hög grad.

Samtidigt kan man se att kommunen använder de styrmedel de har för att påverka utvecklingen av staden genom att detaljplanera för tät bebyggelse med höga byggtekniska krav inom miljö. Idealet om en blandad kvartersstruktur likt städernas mer centrala delar är kommunens idé och de tar till olika strategier för att marknaden och medborgarna ska ta till sig denna diskurs. Med särskilda broschyrer som riktar sig till fastighetsföretag som kan komma med ”det lilla extra” har de undvikit att sälja marken till högst bjudande och medborgardialogens mål inkluderar öppna diskussioner om svåra politiska överväganden. Privata vinstintressen tar inte över planeringen men ges stort inflytande för att vara med och utveckla visionen om staden. Om de enbart skulle anpassa utvecklingen efter marknaden skulle förmodligen ingen blandad stad med lägenheter och kommersiella verksamheter bli till på ett sådant här läge.

Dannestams (2009) begreppsapparat har visat sig vara givande att använda vid analyser av hur planeringen organiseras. Lunds kommun har tagit till sig idékomplex på en metanivå om regionala spridningseffekter, kreativa miljöer och ekologisk modernisering. De metoder som kommunen använder för att sprida dessa idéer möter dock på motstånd och det finns fortfarande mer kvar att göra för att forma diskurskoalitioner och institutionalisera idéerna. Bildande av diskurskoalitioner sker dels genom att bemöta oppositionens krav och bjuda in oppositionen till möten. Dialoger med civilsamhället i olika former kan ses som strategier för att hjälpa till och förankra en redan given diskurs. De som särskilt bjuds in är selekterade grupper som passar elitaktörernas önsknings och dessa möten initieras främst av tjänstemän snarare än att vara förankrade idéer bland ledande politiker.

Selekteringen av diskurser har i Lund - idéernas stad, utmynnat i ett flertal idékomplex om hållbar utveckling, blandstad och medborgarinflytande. Bland kommunens egna ledande aktörer och byggherrar är hållbarhetsansatsen till viss del förankrad. Dock har strategierna som används för att institutionalisera den inte vunnit accept än så länge. Strategierna stöter på visst motstånd i det egna ledet bland förvaltningarna och det finns en aktiv opposition. Ytterligare strategier krävs för att få fler diskursiva bärare och nå full institutionalisering.

Tjänstemännen i de nätverk av elitaktörer som är med och formar diskurskoalitioner verkar ha stor makt att formulera stadens önskade inriktning.

Det finns ett spänningsfält mellan rationella och kommunikativa planeringsideal där de hårda, tekniska områdena och tydliga nyttoaspekter ständigt behöver kompletteras av pedagogiska, möjliggörande planerare med samarbeten över gränser som offentligt - privat och majoritet - opposition. Det framstår inte som möjligt att välja bort intressekonflikter i rationella val utan det ständiga vägandet av motsatta intressen och experimenterade av olika metoder är snarare vad planeringsprocessen verkar gå ut på.

Den här typen av kommunal organisationsform är experimenterande i sin natur och de odefinierade rollerna och ansvarsfördelning kan göra att demokratiska villkor skiljer sig från ort till ort i Sverige. Att etablerade planeringssystem avgör beslutsordningar snarare än tillfälliga aktörer behöver visserligen inte innebära mer förankrade beslut. Ändå finns det en risk för att transparens och ansvarsutkrävande blir mer komplext vid sådana här undantagsmässiga projektgrupper. Den kunskap som redan finns inom kommunens etablerade avdelningar utnyttjas inte till fullo och medborgarna kan bli förvirrade om var de ska vända sig eller vilka som bär ansvaret för hur deras stad utvecklas. Här vore en vidare studie givande som jämför hur transparent och tydlig ansvarsfördelningen är på olika kommuner. Det vore även intressant att se vidare forskning som frågade hur tillgängliga kommuner upplevs i planeringsfrågor? Vet kommunens invånare om vilka som har stort inflytande i vissa planeringsprojekt? Det skulle även vara betydelsefullt att problematisera och på ett mer aktionsinriktat sätt testa var gränserna går för vad man som civil organisation kan göra för att få inflytande i planarbetets tidiga skede.

KÄLLFÖRTECKNING

Respondenter

Christer Wallin (M), ordförande i byggnadsnämnden, kommunalråd, Lunds kommun, Stadshuset i Lund 19/4-12.

Daniel Wasden, planarkitekt Lunds kommun, Västra stationstorget i Lund 13/4-12.

Eva Dahlman, projektchef Lunds kommun, Västra stationstorget i Lund, 11/4-12.

Håkan Ekelund, Tillförordnad VD LKF, LKF i Lund 3/5-12

Karin Svensson Smith (MP), ledamot i tekniska nämnden, Djingis Khan 3/5-12.

Staffan Flycht, Affärsutvecklare Skanska Nya Hem, Skanskas Bobutik, Drottninggatan, Helsingborg 25/4-12.

Tobias Abrahamsson, Processledare i Lunds Kommun. Café Barista vid Anna Linds Plats i Malmö, 25/4-12.

Informant

Pär Svensson, exploateringsingenjör Lunds kommun, Västra stationstorget i Lund 27/3-12.

Litteratur

Alvesson, Mats, Deetz, Stanley (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur.

Calhoun, Craig (1995) *Critical Social Theory*, Oxford, Blackwell.

Campbell, Scott och Fainstein, Susan S. (2008) *Readings in Planning Theory*, Blackwell Publishing, Oxford, UK.

Cars, G (1992) *Förhandlingar mellan privata och offentliga aktörer i samhällsbyggandet*. Stockholm, avdelning för regional planering, KTH.

- Creswell, John, W (2009) *Research Design, Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications Inc, Thousand Oaks, California, US.
- Dannestam, Tove (2009) *Stadspolitik i Malmö, politikens meningsskapande och materialitet*, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds Universitet, Lund.
- Cloke, P, Cook, I, Crang, P, Goodwin, M, Painter, J, Philo, C (2004) *Practising human geography*, Sage Publications Ltd, London.
- Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H, Wägnerud, L (2004) *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Nordstedts juridik.
- Forester, J (1989) *Planning in the face of power*. Berkley, University of California Press.
- Fiedmann (1987) *Planning in the public domain: From knowledge to action*. Princeton: Princeton University Press.
- Hay, Colin (2002) *Political Analysis, A Critical Introduction*, New York, Palgrave.
- Healey (1993) *Planning through debate i The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning*. Fischer & Forester (red) London, UCL Press.
- Holliday, Adrian (2007) *Doing and writing qualitative research*, Sage publications Ltd, London.
- Innes, J (1995) *Planning theory's emerging paradigm: communicative action and interactive practice*, Journal of Planning Education and Research, 14: 183-196.
- Jessop, Bob (2008) *Cultural Political Economy of Competitiveness and its Implications for Higher Education* i Jessop et al. (red) *Education and the Knowledge-Based economy in Europe*, Rotterdam, Sense Publishers, s 13-39.
- Lindblom, C.E (1979) *Still muddling through*, Public administration Review 39: 517-525.
- Moulaert, Frank, Martinelli, Flavia, González, Sarah, Swyngedouw, Eric (2007) *Introduction: Social innovation and Governance an European Cities: Urban Development Between Path Dependency and Radical Innovation*, European Urban and Regional Studies, 14: 3, s 195-209.

Stubbergaard, Ylva (1996) *Stat, kris och demokrati, Lapporörelsens inflytande i Finland 1929-32*, Lund, Lund University Press.

Sum, Ngai-Ling (2006) *Towards a Cultural Political Economy: Discourses, Material Power and (Counter) Hegemony*, EU Framework 6, Demologos Project.'

Swyngdeouw, Erik, Moulaert, Frank, Rodrigues, Arantxa (2002) *Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy*, in Brenner, Neil, Theodore, Nik (eds) (2002) *Spaces of Neoliberalism - Urban Restructuring in North America and Western Europe*, Blackwell Publishers Ltd, Oxford, UK.

Dokument och hemsidor

Boken om detaljplan och områdesbestämmelser, Boverkets allmänna råd 1996:1 ändrad genom 2002:1 Utgivningsår: 2002 ISBN-nummer: 91-7147-699-7.

http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2002/Boken_om_detaljplan.pdf
(hämtad 8/10-12)

Boverket.se, om kommunal planering

<http://www.boverket.se/Planera/Kommunal-planering/Detaljplanering/Att-gora-en-detaljplan/>
(hämtad 8/10-12)

Boverket 2002, *Stadsplanera - istället för trafikplanera och bebyggelseplanera*, Almquist & Wiksell Tryckeri, Karlskrona.

Efter Arbetet, nr 24. Publicerad fredag 15/6-12.

ESS. European Spallation Source i Skandnaviens hemsida. <http://www.ess-scandinavia.eu/>
(hämtad 8/10-12)

Lunds kommuns hemsida, Stadsbyggnadsprojekt, Brunnshög.

<http://www.lund.se/Medborgare/Bygga-bo--miljo/Samhallsplanering-klimat-och-miljo/Stadsbyggnadsprojekt/Brunnshog/> (hämtad 28/5-12)

Lunds kommuns hemsida, Kommun och politik, Kommunens organisation

<http://www.lund.se/Medborgare/Kommun--politik/Kommunens-organisation/> (hämtad 8/10-12)

Mötesplats Lund NE. Hemsida för ett delprojekt i Region Skånes TITA-projekt.

<http://essmax4tita.skane.com/content/ti-3-motesplats-lund-ne> (hämtad 8/10-12)

Näringslivsfakta Lunds kommun.

<http://www.lund.se/Naringsliv--foretagande/Naringsliv/Naringslivsfakta/> (Hämtad 24/5-12)

Region Skåne om Max IV. [http://www.skane.se/sv/Skanes-](http://www.skane.se/sv/Skanes-utveckling/Ansvarsomraden/Planeringsdialog/Effekter-pa-regional-utveckling-vid-etablering-av-ESS/Fakta-om-ESS/)

[utveckling/Ansvarsomraden/Planeringsdialog/Effekter-pa-regional-utveckling-vid-etablering-av-ESS/Fakta-om-ESS/](http://www.skane.se/sv/Skanes-utveckling/Ansvarsomraden/Planeringsdialog/Effekter-pa-regional-utveckling-vid-etablering-av-ESS/Fakta-om-ESS/) (hämtad 8/10-12).

Solbjersområdet, program till detaljplan för del av östra torn 27:2. Lunds

Stadsbyggnadskontor 2011.04. 04.

[http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96stra%20Torn%2027_2%20(Solbjersomr%c3%a5det)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf)

[filer/%c3%96stra%20Torn%2027_2%20\(Solbjersomr%c3%a5det\)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96stra%20Torn%2027_2%20(Solbjersomr%c3%a5det)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf) (hämtad 3/6-12)

Ställningstaganden till Lunds kommun ÖP 2010.

[http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96P2010/St%c3%a4llningstaganden%20%c3%96P%202010.pdf?epslanguage=sv)

[filer/%c3%96P2010/St%c3%a4llningstaganden%20%c3%96P%202010.pdf?epslanguage=sv](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96P2010/St%c3%a4llningstaganden%20%c3%96P%202010.pdf?epslanguage=sv) (Hämtad 24/5-12)

Titaprojektet. Region Skånes hemsida om ett regionalt utvecklingsprojekt.

<http://essmax4tita.skane.com/content/om-projektet> (hämtad 8/10-12)

Utbyggnadsprogrammet för Lunds kommun 2008-2013.

[http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/webbversion%20UBP.pdf?epslanguage=sv)

[filer/webbversion%20UBP.pdf?epslanguage=sv](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/webbversion%20UBP.pdf?epslanguage=sv) (Hämtad 24/5-12)

Figurer

Figur 1. Karta över Öresundsregionen.

<http://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%96resund> (hämtad 28/5-12)

Figur 2. Karta över Lund.

Egen redigering utifrån <http://kartor.eniro.se/> (hämtad 15/10-12)

Figur 3. Karta över Kunskapsstråket, hämtad från Solbjersområdet, program för detaljplan

2011. [http://www.lund.se/Global/F%
c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%
c3%96stra%20Torn%2027_2%20\(Solbjersomr%c3%a5det\)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96stra%20Torn%2027_2%20(Solbjersomr%c3%a5det)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf) (hämtad 3/6-12)

Figur 4. Visionsbild för Science Village. Hämtad från Lunds kommuns hemsida

http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108715.aspx (hämtad 3/6-12)

Figur 5. Flygvy över Brunnsög. Hämtad från Lunds kommuns hemsida, egen redigering.

<http://www.lund.se/Bygga-bo--miljo/Samhallsplanering-klimat-och-miljo/Stadsbyggnadsprojekt/Brunnshog/> (hämtad 3/6-12)

Figur 6. Visionsbild över framtidens Brunnsög. Hämtad från Lunds kommuns hemsida

http://web.lund.se/kultur2/kulturdefault____61907.aspx (hämtad 3/6-12)

Figur 7. Verksamheter i Brunnsög, fotografier tagna av författaren den 3/5-12.

Figur 8. Visionsbild för Solbjer. Hämtad från Lunds kommuns hemsida

http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108713.aspx (hämtad 3/6-12)

Figur 9. Modell av planprocessen.

http://www.nybro.se/templates/Page____1710.aspx (hämtad 15/10-12)

Figur 10. Organisationskarta Lund NE Brunnsög, Hämtad från Lunds kommuns hemsida

http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108698.aspx (hämtad 24/5-12)

Figur 11. Organisationskarta Lunds kommun. Hämtad från Lunds kommuns hemsida.

<http://www.lund.se/Medborgare/Kommun--politik/Kommunens-organisation/> (hämtad 8/10-12)

APPENDIX

Figurer och intervjumall

Detta avsnitt redovisar figurer och intervjumall.

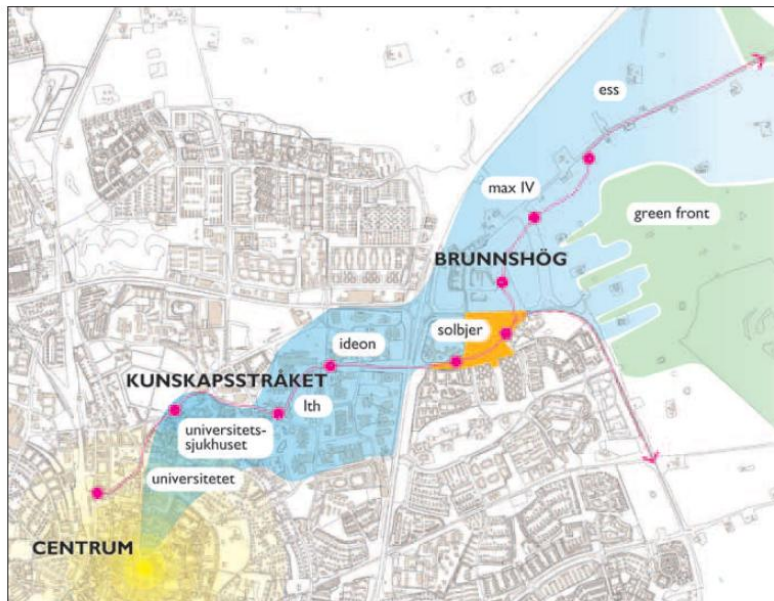
Figur 1. Karta över Öresundregionen

<http://sv.wikipedia.org/wiki/%C3%96resund> (hämtad 28/5-12)

Figur 2. Karta över Lund

Egen redigering utifrån <http://kartor.eniro.se/> (hämtad 15/10-12)

Lund NE/Brunnshög, Kungskapsstråket och centrum med planområdet och den planerade spårvägens sträckning markerad.

Figur 3. Karta över Kungskapsstråket i Lund.

Solbjersområdet, program för detaljplan 2011.

[http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96stra%20Torn%202027_2%20\(Solbjersomr%c3%a5det\)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf](http://www.lund.se/Global/F%c3%b6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%c3%96stra%20Torn%202027_2%20(Solbjersomr%c3%a5det)/Programsamr%c3%a5d/Planprogram.pdf) (hämtad 3/6-12)

Figur 4. Visionsbild för Science Village.

Bild framtagen av konsulter på uppdrag av Lunds kommun.

http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108715.aspx (hämtad 3/6-12)

Figur 6. Visionsbild över framtidens Brunnsög.

Bild framtagen av konsulter på uppdrag av Lunds kommun.

http://web.lund.se/kultur2/kulturdefault___61907.aspx (hämtad 3/6-12)

Figur 6. Vy över Brunnsög idag.

Hämtad från Lunds kommuns hemsida, egen redigering.

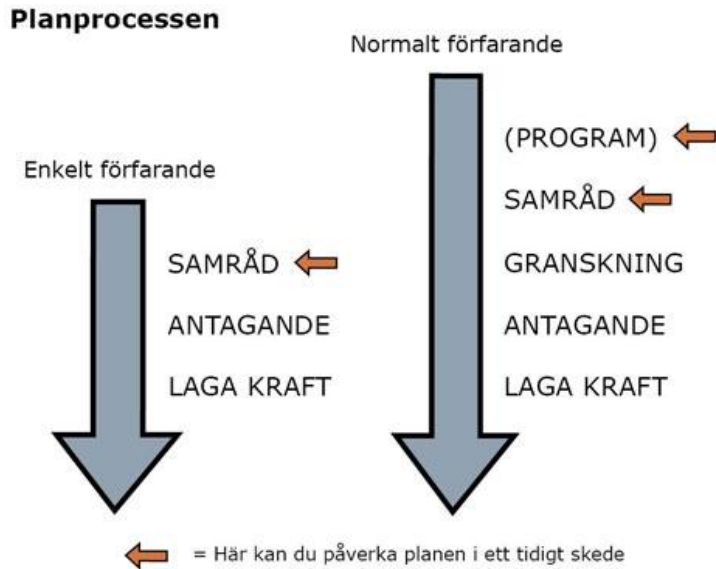
<http://www.lund.se/Bygga-bo--miljo/Samhallsplanering-klimat-och-miljo/Stadsbyggnadsprojekt/Brunnshog/> (hämtad 3/6-12)

Figur 7. Verksamheter på Brunnskög.
Foton tagna av författaren den 3 maj 2012.

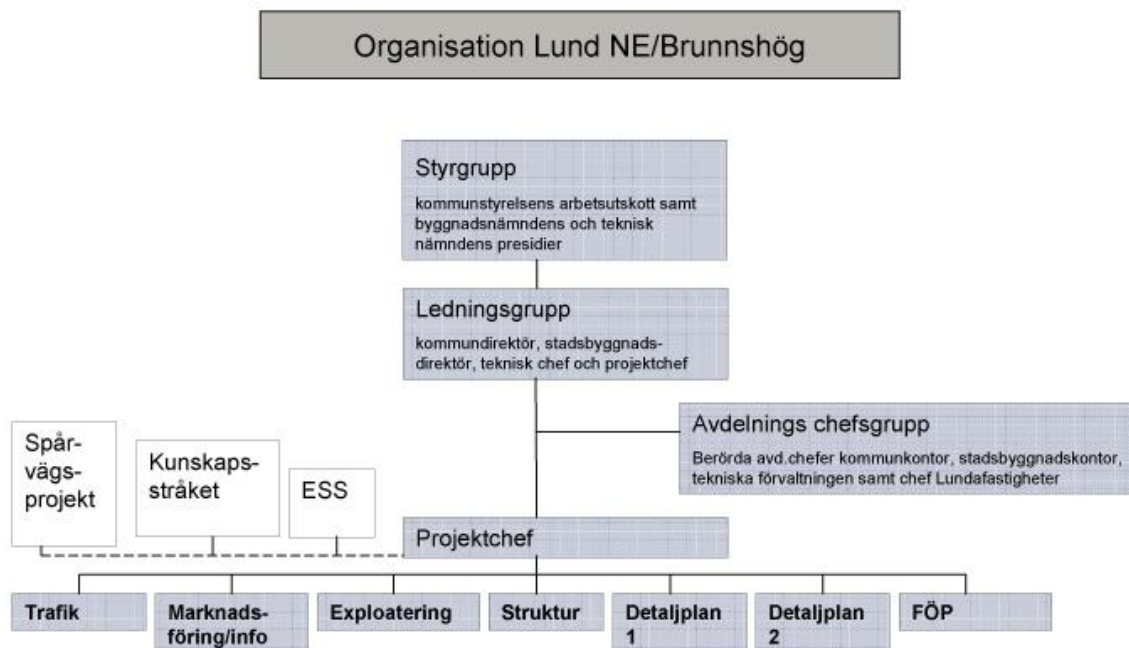

Figur 8. Visionsbild för Solbjer.
Bild framtagen av konsulten på uppdrag av Lunds kommun.
http://web.lund.se/kultur2/kulturpage____108713.aspx (hämtad 3/6-12)

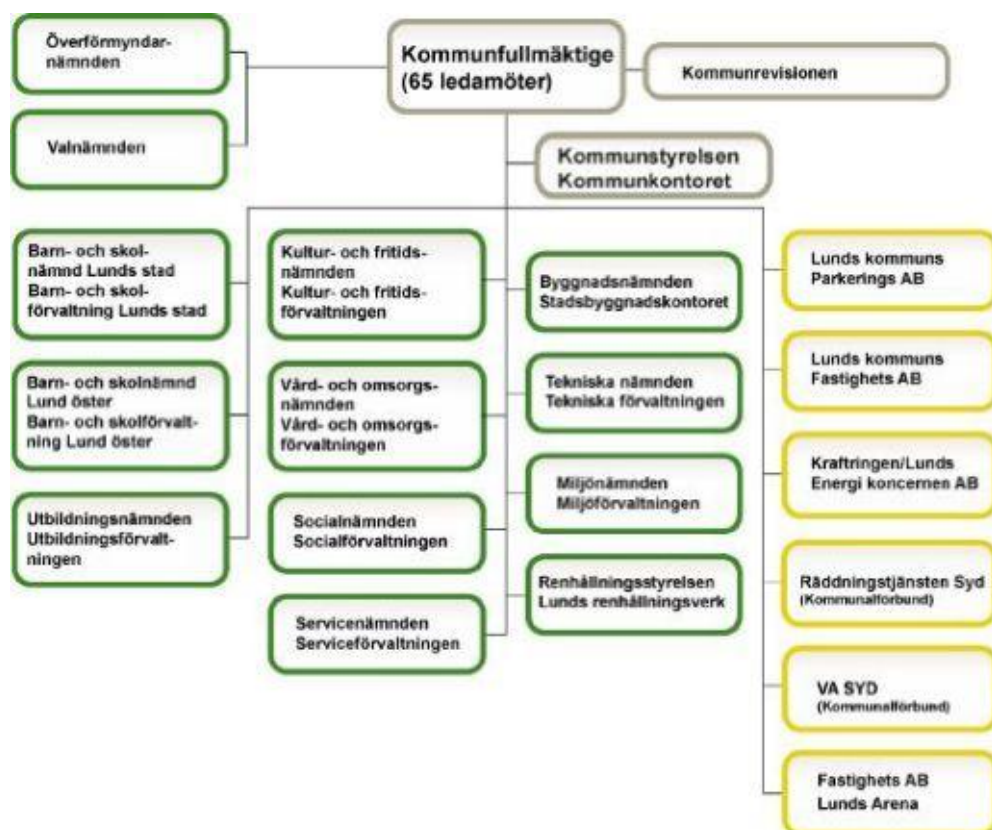
Figur 9. Modell av planprocessen.

http://www.nybro.se/templates/Page___1710.aspx (hämtad 15/10-12)

Figur 10. Organisationskarta Lund NE Brunnhög.

http://web.lund.se/kultur2/kulturpage___108698.aspx (hämtad 24/5-12)

Figur 11. Organisationskarta Lunds kommun.

<http://www.lund.se/Medborgare/Kommun--politik/Kommunens-organisation/> (hämtad 8/10-12)

Intervjumall - halvstrukturerade intervjuer

Inledande ord

Tack för att du ställer upp. Jag intresserar mig för organisering, men jag är även intresserad av byggherredialog och medborgardialog. Allt som sägs här kommer raderas så fort jag har analyserat materialet och du får läsa referatet och godkänna det före publicering.

Grovmall

Om respondenten

- Tjänst, uppdrag och roll ?
- Bakgrund inom samhällsplanering?
- Tidigare erfarenheter av planprojekt? av byggherredialoger? av medborgardialog?
- Vilka frågor är viktiga att få igenom i Brunnsnög?

Generellt om projektet

- Skillnad i det här projektet från tidigare planeringsuppdrag?
- Lokala prioriteringar, mål och program kopplade till projektet?
- Motsättningar eller debatt mellan tjänstemän eller politiker?

Om projektets organisation

- Hur Brunnsnögs styrform uppkom och fungerar?
- Hur Brunnsnögs projektgrupp och organiseringen kring den har upplevts av andra?
- Vilka samverkar Lunds Kommun med i planeringen av Brunnsnög?
- Samverkansintressenter i planeringen av Brunnsnög?

Om byggherredialogen

- Är byggherredialoger rutin i kommunen?
- Vilka för- och nackdelar, svårigheter och positivt ser du med dialogen?
- Har du märkt av några intressekonflikter mellan byggherrar?

Om medborgardialogen

- Hur arbetar ni med medborgardialog i det här projektet?
- Vilka tog initiativ till extra medborgardialog i Brunnsnögsprojektet?
- Är det någon grupp av Lunds invånare som ges mer inflytande?